

24th Annual Global CEO Survey

PwC 24. iga-aastase globaalse tippjuhtide uuringu CEO Survey Eesti raport

www.ceosurvey.pwc

Kokkuvõte

Kasvutrendid

Nii Eestis kui ka maailmas valitseb enneolematult suur optimism majanduse arengu ja kasvutrendide suhtes. 76% maailma tippjuhtidest ja 56% Eesti tippjuhtidest eeldavad, et majanduskasvu tempo tuleval aastal kiireneb. Ka Eesti majanduse kasvuproгноoside osas on tippjuhid enneolematult lootusrikkad. Veidi on langenud nende tippjuhtide hulk, kes ootavad, et 12 kuu jooksul nende käive kasvab, kuid oluliselt on tõusnud nende hulk, kes eeldavad, et käive kasvab järgmise 3 aasta jooksul.

Möödunud aastaga võrreldes pööratakse riskidele suuremat tähelepanu. Enamus riskide olulisus on tippjuhtide jaoks tõusnud. Eesti tippjuhtidele on kõige olulisemad riskid ebakindel majanduskasv, võtmetähtsusega oskuste kättesaadavus ja ülereguleerimine.

Inimesed ja tööjõuturg

COVID-19 kriis on kaasa toonud huvitavaid muutusi tööjõuturul. Ühelt poolt on suurenenud töötuse tingimustes kuuekordistunud Eesti tippjuhtide arv, kelle sõnul värbamine muutunud lihtsamaks. Samas leiab kolmandik, et värbamine on võrreldes möödunud aastaga muutunud hoopis keerulisemaks. Täiendava personali värbamist järgmise 12 kuu jooksul kavandab 46% Eesti tippjuhtidest. Personalit vähendamist kaalub aga vaid 4% tippjuhtidest. Selle põhjal tundub, et suuremahulist töötuse suurenemist Eesti tippjuhtide plaanide kohaselt oodata ei ole.

Palgakasvu surve on varasemaga võrreldes tunduvalt langenud. Eesti tippjuhtidest ei plaani palgatõusu 27%. Kõige suurem hulk tippjuhte (45%) kavandavad palgatõusu vahemikus 0-5%.

Ärikeskkond

Tippjuhtide hinnangud valitsuse tegevusele on aasta taguse olukorraga oluliselt positiivsemaks muutunud. Võrreldes eelmise aastaga on Eesti tippjuhtide hinnangud valitsuse töö tõhususele paranenud peaaegu kõigis kategooriates.

Ettevõtlussektori kriitilisteks eduteguriteks peavad Eesti tippjuhid oskustega, haritud ja kohanemisvõimelise tööjõu kättesaadavust, adekvaatset füüsilist ja digitaalset taristut ja tõhusat maksusüsteemi. Valitsuse kõige olulisemad prioriteedid peaksid sellest lähtuvalt olema konkurentsivõimelise maksukeskkonna loomine ja ärikeskkonna arendamine ning hariduspoliitika vastavuse tagamine majanduskeskkonna muutustele.

Koroonaviirus

Kõige suuremat kahju on koroonaviirus põhjustanud meelelahutuse-, transpordi- ja logistikasektorile. Samas on pandeemia toonud ka eeldused suureks arenguhüppeks digitaalsete lahenduste kasutusele võtmisel. Üllatuslikult ei plaanita lähiaastatel investeringueelarveid koroonakriisi tõttu kärpida – järgmise kolme aasta jooksul suurendavad Eesti ettevõtted investeringuid enim nii kuluefektiivsuse tõusu tagavates valdkondades kui ka digitaliseerimises.

Eesti valitsuse taastamiskava tõhususe osas on Eesti tippjuhid aga kriitilised. Tõhusaks peab seda vaid 14% juhtidest, samas kui ebatõhusaks või väga ebatõhusaks 22% juhtidest.

1.

Majanduse kasvutrendid – enneolematu optimism

Mida tõi kaasa aasta 2021?

11. märts 2020, mil Maailma Tervishoiuorganisatsioon (WHO)¹ nimetas COVID-19 viiruse leviku globaalseks pandeemiaks, on justkui sümbolne algus segaduse ja kannatuste perioodile. Ka aasta hiljem oleme jätkuvalt koroonaviiruse haardes, kuid enneolematu kiirusega loodud vaktsiinid lubavad unistada taastumisest. Me ei tea veel, milline tulevik välja nägema hakkab, aga kindel on see, et maailm ei naase lihtsalt pandeemia eelsesse olukorda. Pandeemia on selgelt esile toonud nii globaalsed vajaka-jäämised kui ka ettevõtete ärimudelite nõrkused. Teisalt on pandeemia vabastanud ka juhtides energiat ja loomingulisust, mille najal probleemidele toimivaid lahendusi otsida. Globaalsete tippjuhtide nägemuses² on pandeemia mõju olnud kahepalgeline – ühelt poolt on see kiirendanud turul uuendusi ja transformatsiooni, teisalt aga võimendanud ka negatiivseid nähtuseid. Maailma tippjuhid nimelt usuvad, et globaalne majandus taastub kiiresti tänu digitaliseerimisest tekkivale produktiivsuse kasvule. Samal ajal tõi pandeemia kaasa ka oluliselt kõrgendatud küberrünnakute ohu ja kiirendatud valeinfo leviku.

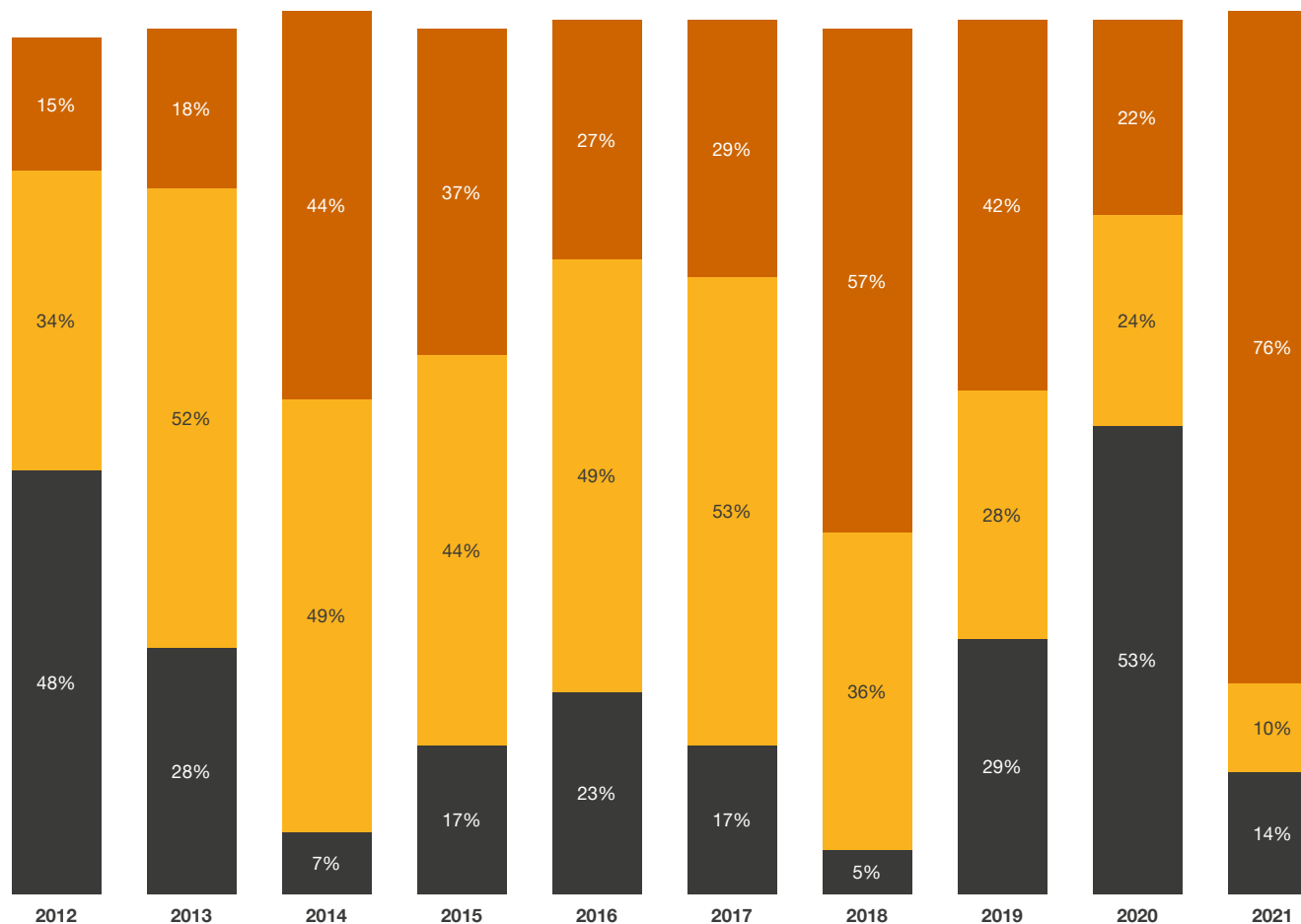
Globaalne majanduskasv

Globaalselt on tippjuhid maailma majanduse väljavaadete suhtes ülimalt entusiastlikud. 76% globaalsetest tippjuhtidest arvab, et majanduse olukord järgmise 12 kuu jooksul paraneb. PwC tippjuhtide uuring on maailmamajanduse kasvuperspektiivi kaardistanud juba üle 24 aasta. Sel aastal on globaalsete tippjuhtide optimism majanduse perspektiivide suhtes peaaegu 20 protsendipunkti kõrgem kui ajalooline optimismi rekord. Võrdluseks – eelmisel aastal arvas vaid 22% globaalsetest tippjuhtidest, et maailma majandus aasta jooksul kasvab.

Joonis 1

Usk maailma majanduskasvu. Maailma tippjuhtide hinnangud

■ Kiireneb ■ Jääb samale tasemele ■ Kahaneb

Küsimus:

Kas usud, et maailma majanduskasv kiireneb, jääb samaks või kahaneb järgmise 12 kuu jooksul?

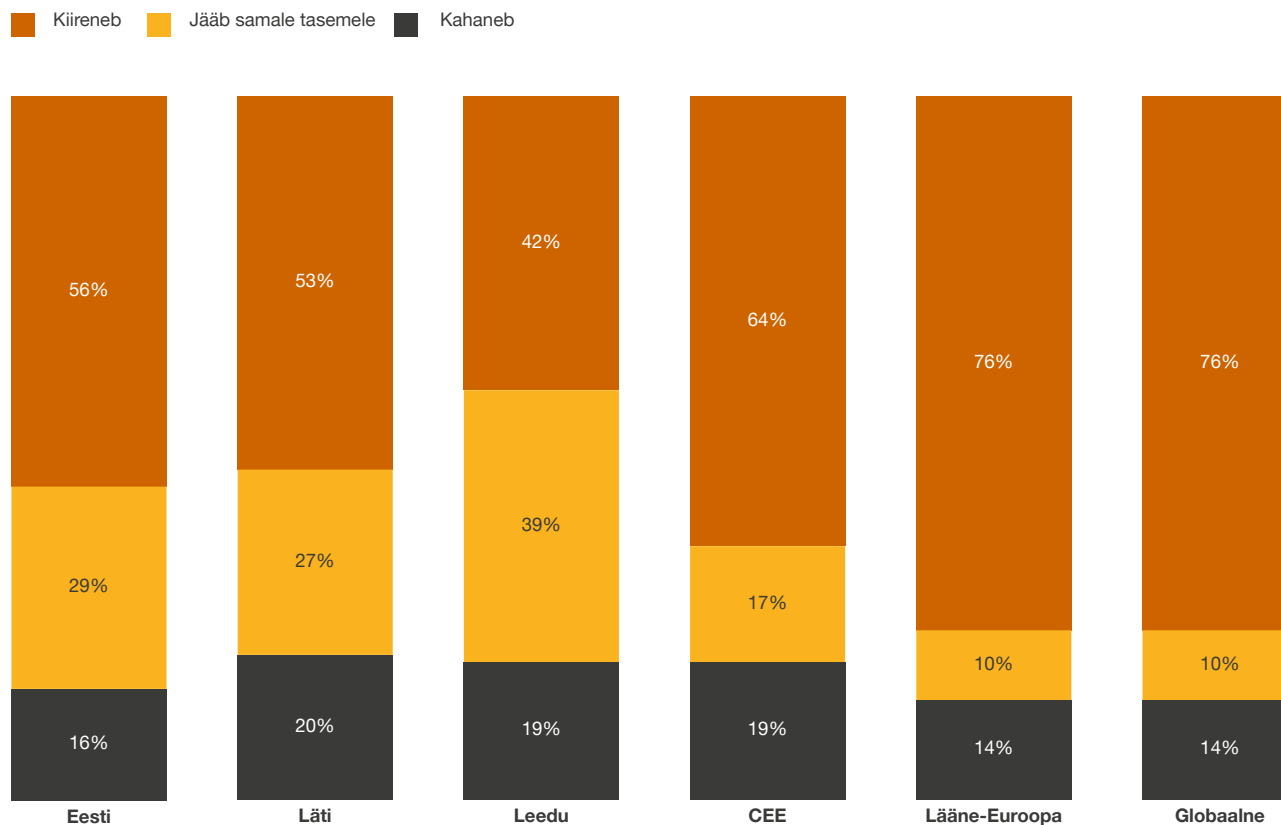
Ka Baltikumi tippjuhtide seas on optimism tuleva aasta globaalse majanduskasvu osas oluliselt kasvanud, kuid jääb siiski selgelt globaalsele optimismile alla.

Baltikumi siseselt on Eesti tippjuhid kõige lootusrikkamad – enam kui poolte tippjuhtide hinnangul maailma majanduskasv järgmise 12 kuu jooksul kiireneb, kolmandik arvab, et jääb samaks, ja vaid iga kuues eeldab globaalse majanduskasvu aeglustumist. Läti tippjuhid on veidi konservatiivsemad kui eestlased ning nendest suurem hulk eeldab, et majanduskasv on aeglustumas. Baltikumist kõige negatiivsemalt on globaalsete majandustrendide osas meelestatud Leedu tippjuhid. Neist vaid 42% usub, et majandus järgmise 12 kuu jooksul kasvab kiiremini kui sel aastal, iga viies arvab, et majanduskasvu tempo langeb ja 39% arvab, et jääb samale tasemele. Vaadates laiemalt Kesk- ja Ida-Euroopa regiooni, on optimism majanduskasvu kiiruse osas kõrgem kui Baltikumis, kuid madalam kui globaalsel tasandil.

Kuivõrd koroonaviirus vähendas 2020. aastal maailma SKP-d 3,5%³, on kahanemise ümberpöördumine kasvuks ka mõistetav. Sarnast trendi on tänaseks juba täheldatud kõige esimesena COVID-19'st mõjutatud Hiinas aga ka mujal. PwC on uurinud tippjuhtide kindlustunnet oma ettevõtte kasvu osas juba aastast 2008 ning sellele tuginedes üsna täpselt prognoosinud ka globaalset majanduskasvu. Tuginedes globaalse uuringu vastustele hindab PwC järgmise aasta majanduskasvuks 4,5-5%. See on kooskõlas ka IMFi hinnanguga⁴, mis ennustab 5,5% kasvu, ja Maailmapanga⁵ hinnanguga, mis prognoosib kasvu suuruseks 4%. Sarnases suurusjärgus kasvu prognoosib ka eraldiseisev PwC uuring⁶, mille kohaselt peaks maailma majandus taastuma pandeemiaeelsele tasemele kas 2021. aasta neljandas kvartalis või 2022. aasta alguses.

Joonis 2

Usk maailmamajanduse kasvu. Hinnangud regiooniti.

Küsimus:

Kas usud, et maailmamajanduse kasv kiireneb, jääb samaks või kahaneb järgmise 12 kuu jooksul?

Riiklik majanduskasv

Eesti tippjuhtide puhul on optimism koduse majanduskasvu suhtes identne hinnanguga globaalse majanduse prognoosidele. 56% vastanud tippjuhtidest ootab järgmisest 12 kuust kiirenenud majanduskasvu; kolmandik usub, et majandusolukord jääb samaks ja iga kuues arvab, et majanduskasv aeglustub veelgi.

Lätis on tippjuhid oma riigi majanduse kasvu tempo osas aga pessimistlikumad kui globaalse majanduse arengu osas. Vaid 43% Läti tippjuhtidest eeldab, et Läti majanduskasv tuleval 12 kuul kiireneb, samas kui globaalse kasvu kiirenemist eeldas 53%. Kolmandik vastanutest usub, et majanduskasv jääb 2020. aastaga samale tasemele ja 27% arvab, et majanduskasv langeb – samas globaalse majanduskasvu alanemist prognoosis 20% Läti tippjuhtidest.

Leedus on aga asjalood vastupidised – tippjuhid on koduste arengute osas positiivsemalt meelestatud kui üldiste maailmamajanduse trendide osas. Kui globaalse majanduskasvu kiirenemist prognoosis vaid 42% tippjuhtidest, siis Leedu majanduskasvu kiirenemist prognoosis lausa 58%. Siinkohal tasub tähele panna, et Baltikumi tippjuhtide küsitluse periood langes aega, kus Balti riigid olid erinevas COVID-19 epidemioloogilises staadiumis ning piirangute rakendamine oli riigiti väga erinev.

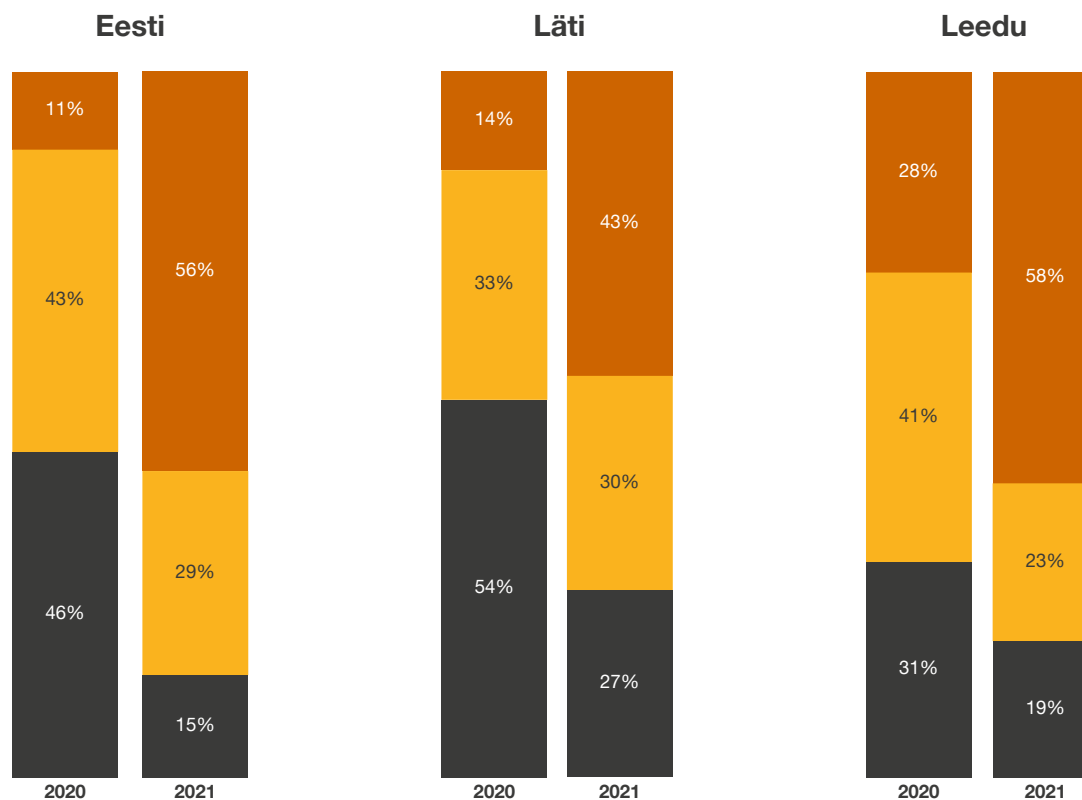
Joonis 3

Hinnangud majanduse arengule. Eesti, Läti ja Leedu tippjuhtide hinnangud.

Küsimus:

Kas usud, et Eesti/Läti/Leedu majanduskasv kiireneb, jääb samaks või kahaneb järgmise 12 kuu jooksul?

■ Kiireneb ■ Jääb samale tasemele ■ Kahaneb

Ettevõtte kasv

Globaalsed tippjuhid on taastanud kindlustunde oma ettevõtte käibe kasvu osas pärast 2019–2020 aastate langust. 36% globaalsetest tippjuhtidest on kindlad, et nende käive järgmise aasta jooksul kasvab ja 47% globaalsetest tippjuhtidest on kindlad käibe kasvus järgmise kolme aasta jooksul.

Selles kategoorias, sarnaselt möödunud aastale, on **Baltikumi tippjuhid globaalsete ametivendadega võrreldes optimistlikumad**. Oma juhitud ettevõtete käibe kasvu prognoosib vastanutest suurem hulk kui prognoosib globaalse majanduskasvu kiirenemist. Eriti optimistlikud on Baltimaade tippjuhid oma pikemaajaliste väljavaadete osas.

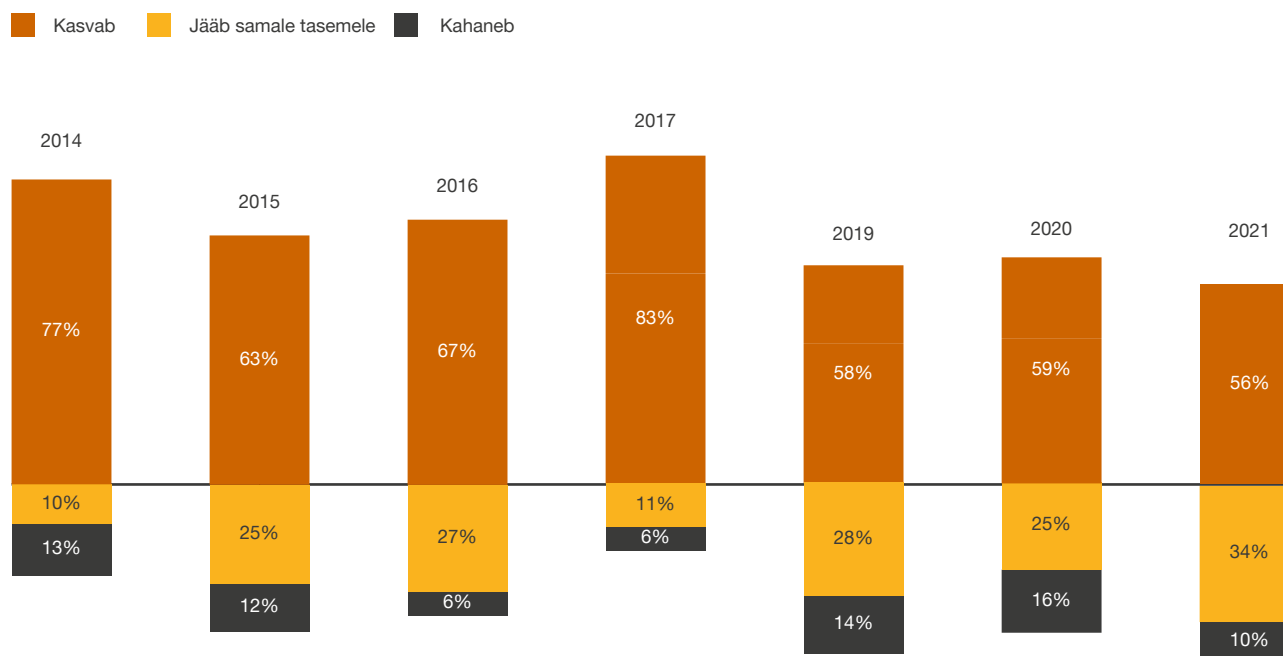
Eesti tippjuhtidest 56% usub, et nende käive tuleval aastal suureneb. Sama hulk tippjuhte ootab ka majanduskasvu kiirenemist nii Eestis kui ka globaalselt. Huvitav on siinkohal aga asjaolu, et **kuigi Eesti tippjuhtide kindlustunne majanduse kasvuprognooside osas on tõusnud ja majanduskasvu kiirenemist ootab enam kui viis korda rohkem tippjuhte kui möödunud aastal, on usk oma ettevõtte käibe kasvu kiirenemisesse tippjuhtide seas isegi veidi langenud ning kukkunud viimase seitsme aasta kõige madalamale tasemele**.

Joonis 4

Eesti tippjuhtide hinnang oma ettevõtte käibe kasvule järgmise 12 kuu jooksul

Küsimus:

Kas usud oma ettevõtte käibe kasvu järgmise 12 kuu jooksul?

Pikaajalise kasvu osas on Eesti tippjuhid oluliselt optimistlikumad kui lühiajalises vaates. Oma ettevõtte käibe kasvumist kolme aasta perspektiivis ootab lausa 87%, samas üheaastases vaates oli vastav näitaja vaid 56%.

Läti tippjuhid aga on oma ettevõtete käibe ootuste kasvu osas üsna sarnased eestlastele. Küll aga on Leedu tippjuhid oma ettevõtete käibe kasvu prognoosides pessimistlikumad kui nende Baltikumi ametivennad. Optimism ettevõtte käibe kasvu osas on Leedus kolme aasta kõige

madalamal tasemel. Järgmiselt aastalt ootab oma ettevõtte käibe kasvu vaid 48% vastanutest (Eesti ja Läti puhul vastavalt 56% ja 57%) ning kolme aasta vaates eeldab Leedus lausa 10% tippjuhtidest, et nende käive kukub (Eesti ja Läti puhul on see osakaal vastavalt vaid 2% ja 4%).

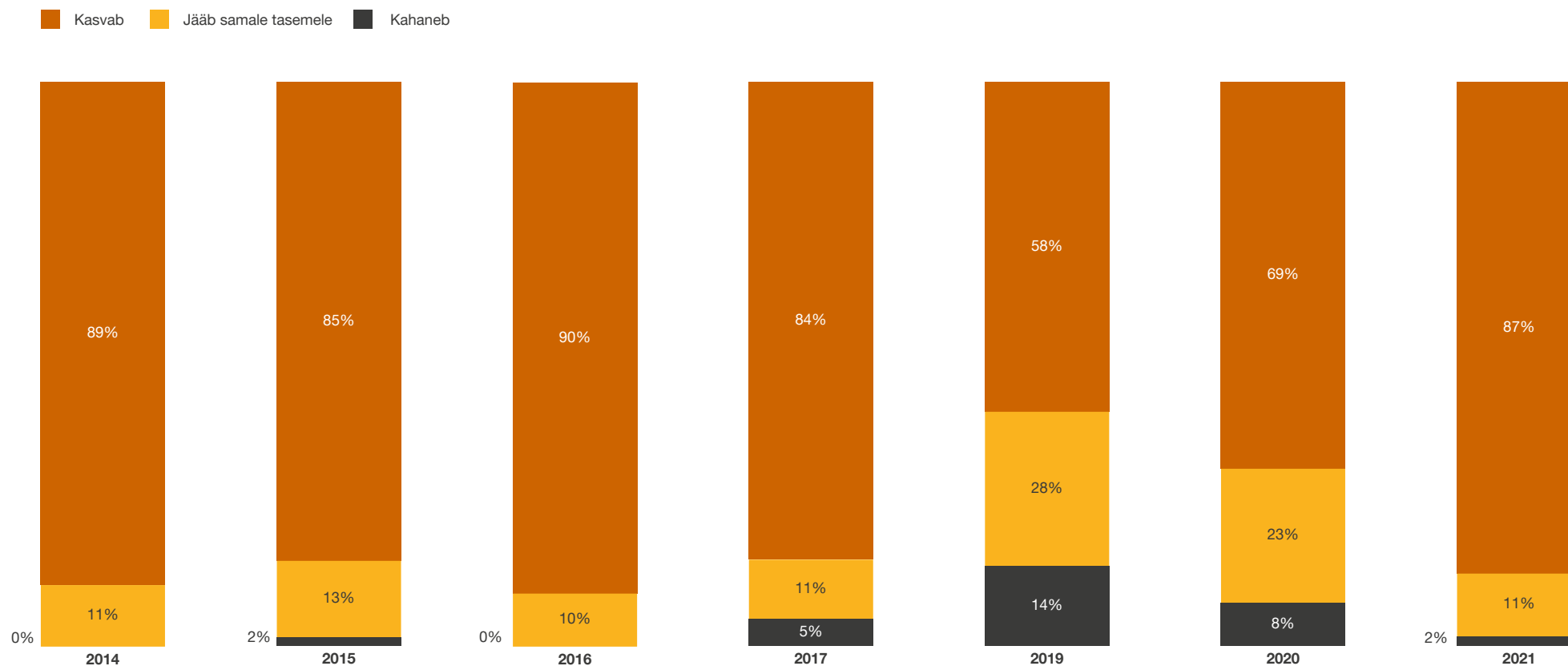
Sellele vaatamata on üldine sentiment Baltikumis paranenud. Kõigis kolmes Balti riigis on järgmisel kolmel aastal enda ettevõtte käibe kasvu ennustavate tippjuhtide osakaal tõusnud ligi 20 protsendipunkti võrra.

Joonis 5

Eesti tippjuhtide usk oma ettevõtte käibe kasvu järgmise 3 aasta jooksul ajavahemikus 2014–2021

Küsimus:

Kas usud oma ettevõtte käibe kasvu järgmise kolme aasta jooksul?

Joonis 6

Balti riikide tippjuhtide hinnang oma ettevõtte käibe kasvule järgmise 12 kuu jooksul

Küsimus:

Kas usud oma ettevõtte käibe kasvu järgmise 12 kuu jooksul?

■ Kasvab ■ Jääb samale tasemele ■ Kahaneb

Eesti

Läti

Leedu

Balti riikide tippjuhtide hinnang oma ettevõtte käibe kasvule järgmise kolme aasta jooksul

Küsimus:

Kas usud oma ettevõtte käibe kasvu järgmise kolme aasta jooksul?

Eesti

Läti

Leedu

Ettevõtte kasvu soodustavad tegurid

COVID-19 muutis mängureegleid jäädavalt ning paljud ettevõtted olid sunnitud väga operatiivselt oma ärimudeleid muutma. Ettevõtted on olnud sunnitud kasvu otsima ka sellistest kohtadest, mis varem pole eriti sihikul olnud. Uurisime ka Baltimaade tippjuhtidelt, millised tegurid mõjutavad ja soodustavad nende kasvu tuleval aastal. Kuigi tippjuhtide poolt teguritele määratud osatähtsuste osas oli kõigis Balti riikides mõningaid erinevusi, on kõigis kolmes riigis domineerimas kolm peamist kasvu soodustavat tegurit:

- **Orgaaniline kasv;**
- **Sisemise efektiivsuse tõstmine;**
- **Uute teenuste või toodete turule toomine.**

Eesti tippjuhid peavad sarnaselt varasematele aastatele olulisemateks ettevõtte kasvu toetavateks tegevusteks orgaanilist kasvu (74%) ja uute teenuste või toodetega turule tulemist (51%). Küll aga on sel aastal jõuliselt pildile tulnud sisemise efektiivsuse parandamine (73%), mis leiab kajastust esmakordselt. On näha, et COVID-19 andis selge tõuke mitte ainult kulude optimeerimisele, vaid ka sisemiste müügi protsesside ümberkujundamisele ning sealt täiendava kasvu leidmisele.

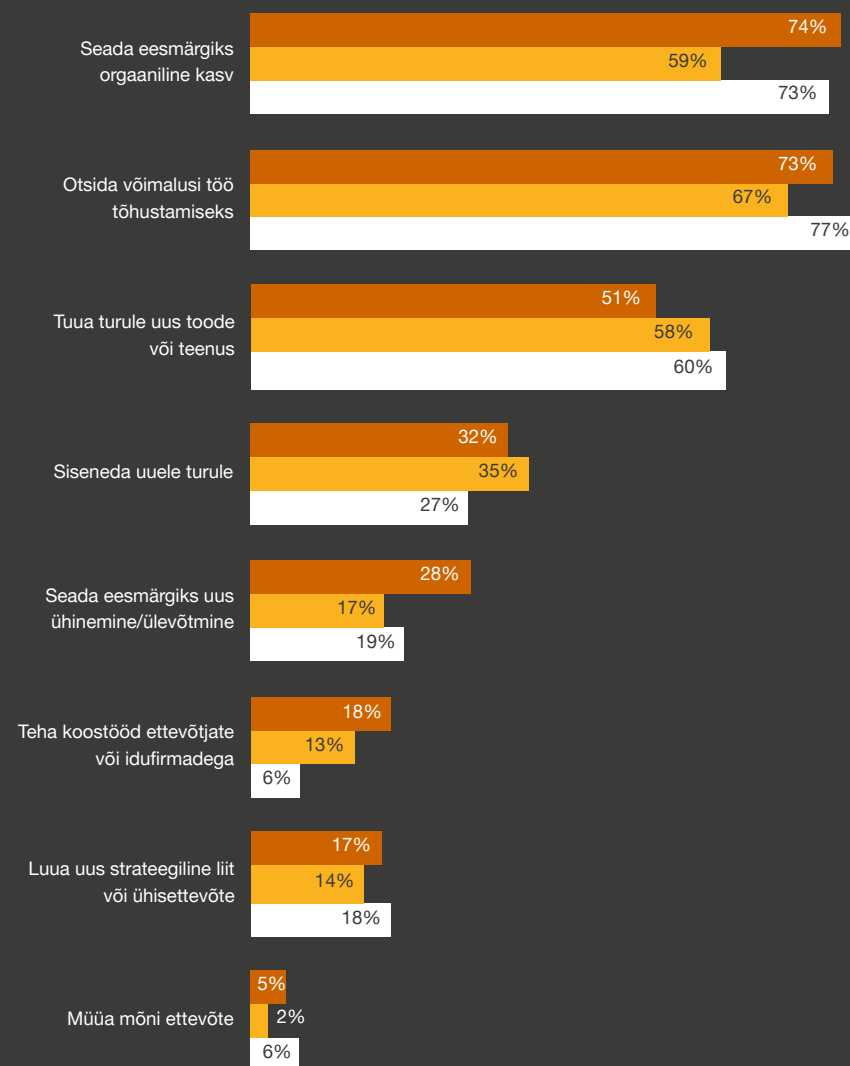
Baltikumi võrdluses paistab silma eestlaste väiksem valmisolek uute toodete ja teenustega turule tulla, kuid samaväärselt (ca 5 protsendipunkti võrra) on eestlased jällegi aktiivsemad kasvu leidma läbi uute ühinemiste ja ülevõtmiste. Ka kaaluvad Eesti tippjuhid Baltikumi ametivendadest rohkem koostöös teiste ettevõtjate ning iduettevõtetega.

Joonis 7

Balti tippjuhtide poolt planeeritud tegevused ettevõtte käibekasvu juhtimiseks

■ Eesti ■ Läti ■ Leedu

Küsimus:
Milliseid järgmisi tegevusi, kui neid on, planeerid järgmise 12 kuu jooksul, et juhtida ettevõtte käibe kasvu?

Kasvavad välisturud

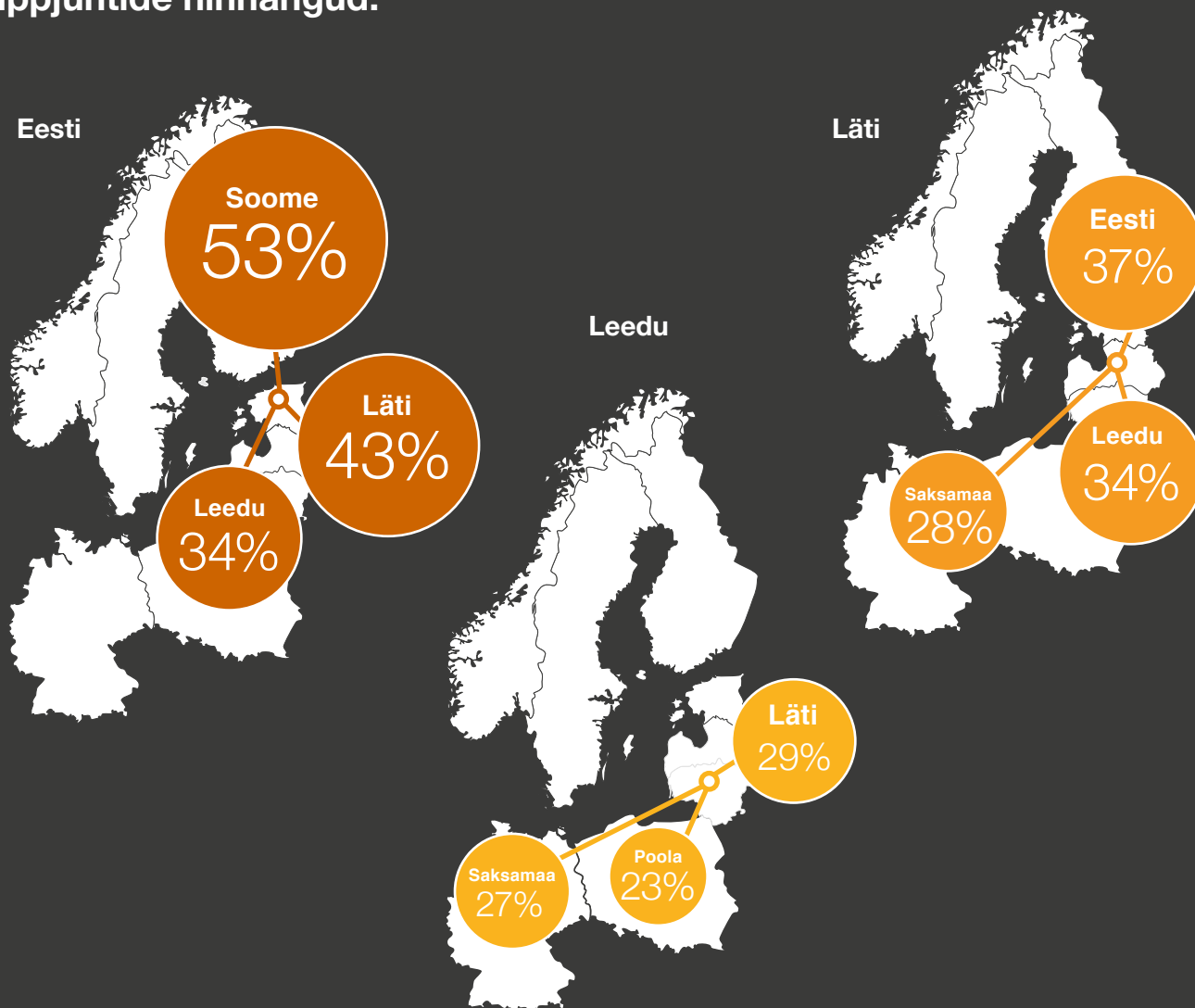
Eesti tippjuhtide ettevõtete kasvuperspektiivide jaoks on kõige olulisemad välisturud Soome (53%), Läti (43%), Leedu (34%) ja Rootsi (34%). Muude sihtturgude seas toovad Eesti tippjuhid välja Saksamaa, Poola, USA, Norra, UK, Venemaa ja Hiina. **Sarnaselt eelmisele aastale ei pea 18% Eesti tippjuhtidest välisturgesse enda kasvuperspektiivide jaoks oluliseks.** Viimaste aastatega on Eesti tippjuhtide jaoks oluliselt kasvanud Läti (+10 protsendipunkti) ja Leedu (+14 protsendipunkti) turgude tähtsus ning esmakordselt on väga tugevalt esile kerkinud ka Poola (+13 protsendipunkti). Langenud on aga tippjuhtide hulk, kes toovad välja Saksamaad kui endale olulist sihtturgu (-9 protsendipunkti). Venemaa jätkab stabiilselt oma tähtsuse minetamist ning vaid 8% vastanutest peavad seda turgu organisatsiooni kasvuperspektiivi vaatest tähtsaks.

Läti tippjuhid toovad kasvuperspektiivide osa kõige populaarsemate välisturgudena välja Eestit (37%), Leedut (34%), Saksamaad (28%), Rootsi (24%) ja Soomet (23%). Võrreldes möödunud aastaga on kõige suurem, ca 9–10 protsendipunkti ulatuv osatähtsuse kasv toimunud Eesti, Leedu ja Venemaa puhul, samas kui UK on samaväärselt tähtsust minetanud.

Leedu tippjuhtidele sõnul on nende ettevõtete kasvu perspektiivide jaoks kõige olulisemad turud Läti (29%) Saksamaa (27%), Poola (23%) ja Eesti (21%). **Eesti tähtsus sihtturuna on märkimisväärselt langenud – kui aasta tagasi pidas Eesti turgu kasvu vaatest oluliseks lausa 56% tippjuhtidest, siis nüüd oli vastav näitaja enam kui 2,5 korda väiksem.** Märkimisväärne langus on toimunud ka Saksamaa (-14 protsendipunkti), UK (-10 protsendipunkti) Soome (-9 protsendipunkti) ja UK turgudel (-10 protsendipunkti). Võib eeldada, et Leedu on rohkem keskendumas koduturule, kuna välisturgesse mitte oluliseks kasvuallikaks pidavate tippjuhtide osakaal on Baltikumi kõrgeim, olles 5 protsendipunkti võrra kasvanud ning ulatub juba 23%-ni.

Joonis 8

Ettevõtte käibe kasvu seisukohalt kõige olulisemad välisturud. Eesti, Läti ja Leedu tippjuhtide hinnangud.

Küsimus:

Millised kolm riiki, välja arvatud riik, kus asud, on Sinu arvates kõige olulisemad arvestades ettevõtte üldiseid kasvuperspektiive järgmise 12 kuu jooksul?

Kasvu ohustavad tegurid

Kuigi globaalsed tippjuhid on üldiselt optimistlikud, on nad ka väga teadlikud väliskeskkonnas valitsevatest ohtudest. Globaalsete tippjuhtide osakaal, kes mõne spetsiifilise ohu pärast muretsevad, on tõusnud eelmise aastaga võrreldes pea kõikide ohtude lõikes. **Sel aastal peavad pooled tippjuhid väga muretekitavaks ohuks pandeemiaid ja muid tervisekriise.** Täna oludes tundub see iseenesestmõistetav, kuid kuue aasta eest, kui globaalses uuringus oli viimati pandeemia ohtu puudutav küsimus, tundsid selle pärast muret vaid 9% globaalsetest tippjuhtidest. Globaalsel tasandil on aastaga jõuliselt kasvanud ka mure küberturvalisuse, tulevase maksupoliitika ning valeinformatsiooni leviku suhtes.

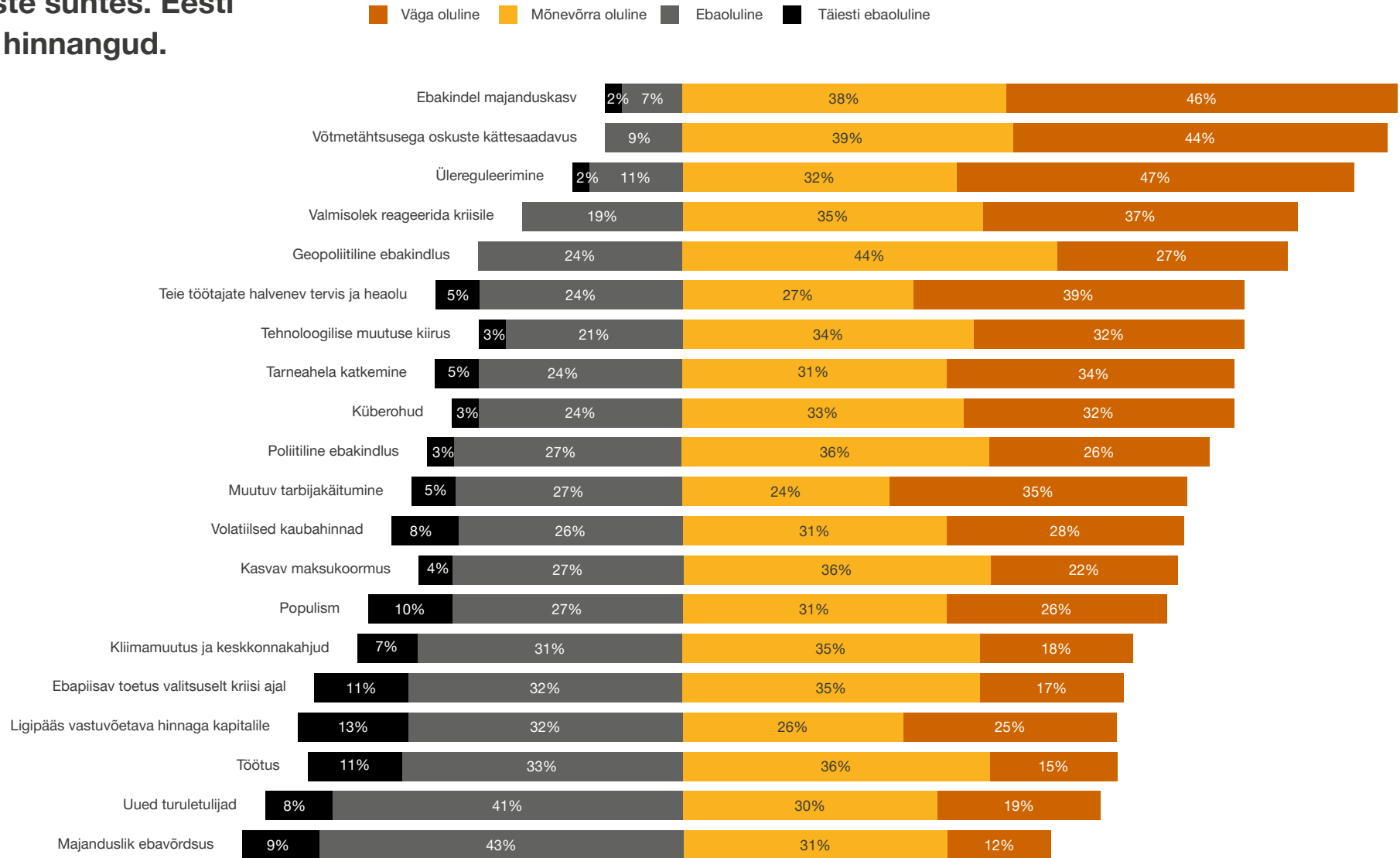
Ligikaudu pooled Eesti tippjuhid tunnevad 2021. aastal kõige rohkem muret ülereguleerimise, ebastabiilse majanduskasvu ja võtmeoskuste kättesaadavust.

Ülereguleerimine oli ka möödunud aastal kõige suurem murekoht. Tippjuhtide hulk, kes toovad võtmeoskuste kättesaadavust välja ohukohana, oli küll esirinnas ka eelmisel aastal, kuid selle osatähtsus on oluliselt suurenenud (+16 protsendipunkti). Ebakindlus majanduskasvu prognooside suhtes on tippjuhtide hulgas oluliselt tõusnud (+36 protsendipunkti). Seega kuigi tippjuhid üldiselt eeldavad nii Eesti majanduskasvu kiirenemist kui ka enda käibe kasvu, joonistub siinkohal siiski välja ka tugev ebakindlus tulevikuväljavaadete suhtes.

Poliitilised, majanduslikud ning ärilised riskid oma ettevõtte kasvuootuste suhtes. Eesti tippjuhtide hinnangud.

Küsimus:

Kui oluliseks pead järgnevaid poliitilisi, majanduslikke ning ärilisi riske oma ettevõtte kasvuootuste suhtes?

Kui vaadelda riskide pingerida, mis Balti tippjuhtide hinnangul on väga olulised, siis Leedu tippjuhtide seas Eestiga võrreldes olulisi erinevusi ei ole – ülereguleerimine, ebakindel majanduskasv ja võtmeoskuste kättesaadavus jäävad suurimateks murekohtadeks. Läti tippjuhid paistavad oma Balti ametivendade seas silma aga sellega, et seavad kolme kõige suuremal määral muret tekitavate riskide hulka lisaks ebakindlusele majanduskasvu osas ka ülereguleerimise, töötajate tervise ja poliitilise ebastabiilsuse.

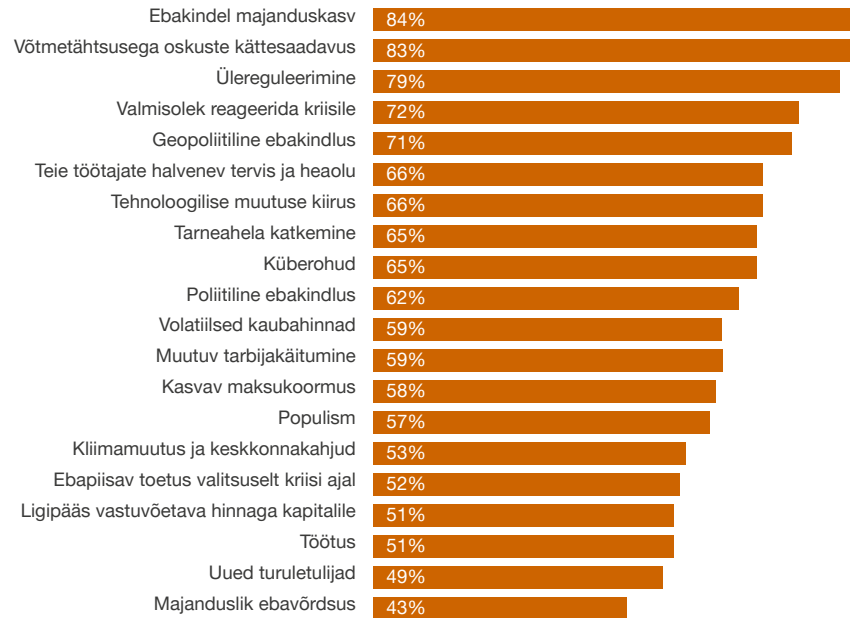
Joonis 10

Poliitilised, majanduslikud ning ärilised riskid oma ettevõtte kasvuootuste suhtes (võrdluses toodud „mõnevõrra oluline“ ja „väga oluline“ risk). Eesti, Läti ja Leedu tippjuhtide hinnangud.

Küsimus:

Kui oluliseks pead järgnevaid poliitilisi, majanduslikke ning ärilisi riske oma ettevõtte kasvuootuste suhtes?

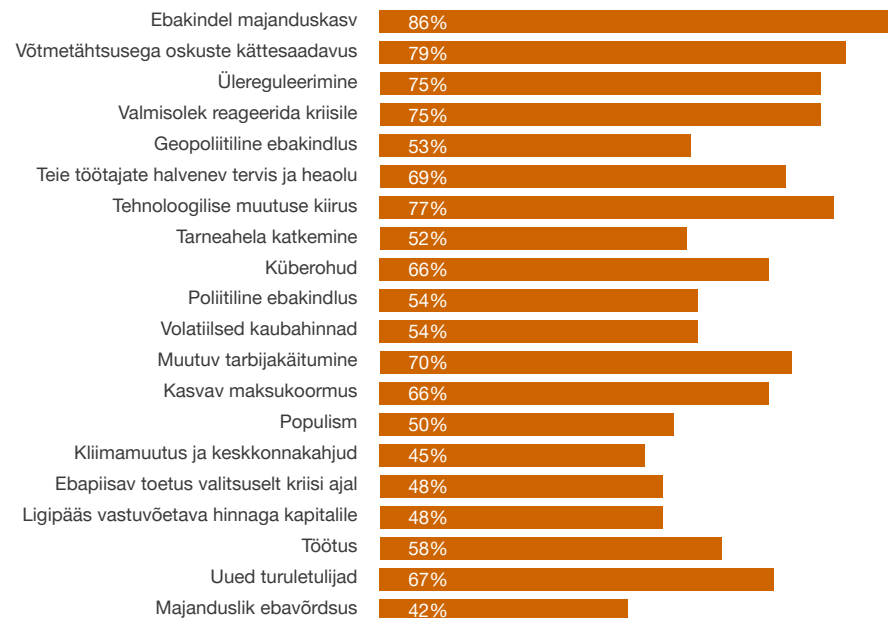
Eesti

Läti

Leedu

Kliimamuutused

Eelmisel aastal olid 24% globaalsetest tippjuhtidest väga mures kliimamuutuste pärast, sel aastal juba 30% tippjuhtidest. See võib tunduda märkimisväärse kasvuna, kuid see on peamiselt tingitud üleüldisest ärevuse kasvust ja kõikide ohtude pärast muretsemise kasvust. Eesti tippjuhtide seas on kliimamuutuste pärast muret tundvate tippjuhtide hulk madalam ning väga mures on kliimamuutuste pärast vaid veidi enam kui iga kümnes tippjuht. Kuid sarnaselt globaalse uuringu tulemustele on kerge tõus toimunud ja ka Eesti tippjuhtide seas. Möödunud aastal oli väga mures 7%, tänava 12% Eesti tippjuhtidest.

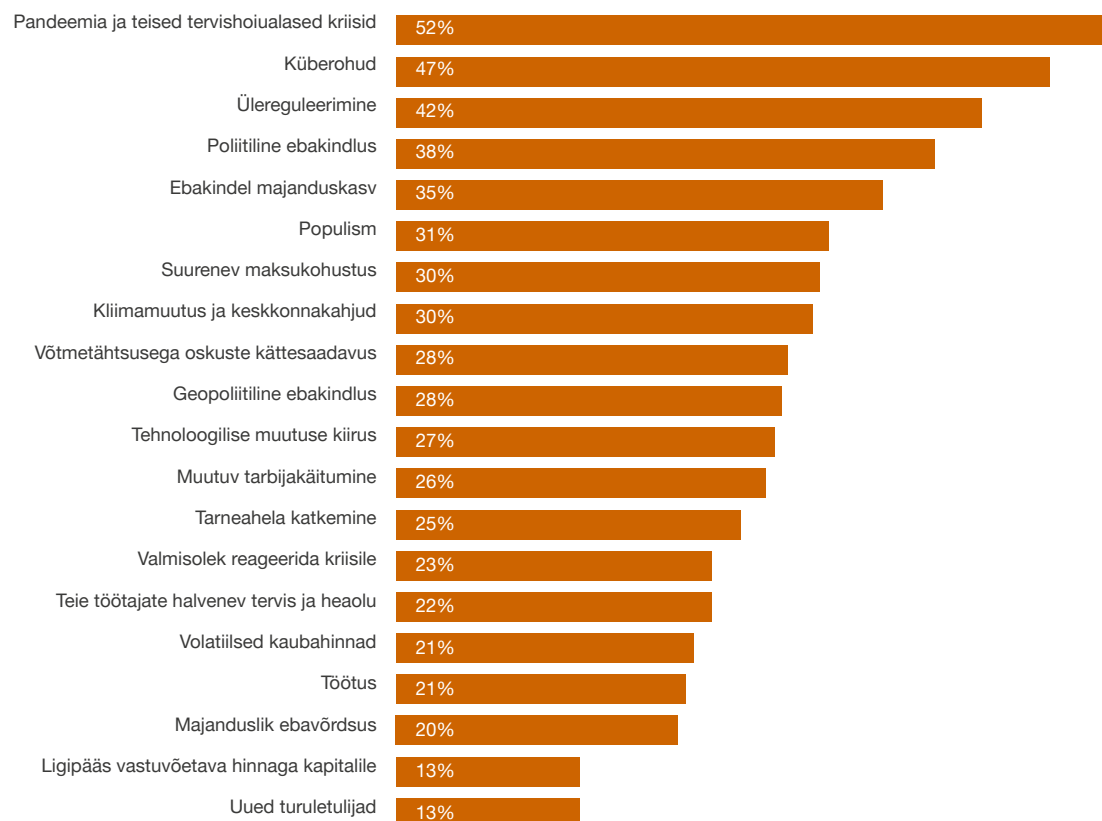
27% küsitluses osalenud globaalsetest tippjuhtidest kas pole mures või pole väga mures kliimamuutuste pärast. **Eesti tippjuhtidest pole kliimamuutuste pärast mures või pole väga mures 38%.** Lisaks ei ole 60% globaalsetest ja ka Eesti tippjuhtidest võtnud kliimamuutusi arvesse oma riskijuhtimise tegevustes.

Joonis 11

Poliitilised, majanduslikud ning ärilised riskid oma ettevõtte kasvuootuste suhtes (võrdluses toodud „mõnevõrra oluline“ ja „väga oluline“ risk). Maailma tippjuhtide hinnangud.

Küsimus:

Kui oluliseks pead järgnevaid poliitilisi, majanduslikke ning ärilisi riske oma ettevõtte kasvuootuste suhtes?

Küberturvalisus

Suure hüppe olulisuses globaalsete tippjuhtide jaoks on teinud küberturvalisus. Möödunud aasta uuringus olid küberturvalisuse ohtude pärast mures 33% globaalsetest tippjuhtidest. Selle aasta globaalses uuringus on küberrünnakud tõusnud pandeemiatega järel teisele kohale ja seda toob muretekitavana välja 47% globaalsetest tippjuhtidest. See võib olla tingitud asjaolust, et 2020. aastal toimusid mitmed suured globaalset tähelepanu pälvinud küberrünnakud, mõned neist said ka avalikuks vaid mõned nädalad enne globaalse küsitluse läbiviimist. Küberrünnakud on kõige olulisemaks ohuks varahalduse, panganduse, kindlustuse, väärtpaberiturust ja tehnoloogia sektoris.

Ka Eesti tippjuhtide seas on aga küberohtude pärast muretsevate tippjuhtide osakaal kõrge. 32% vastanutest peab küberohte väga oluliseks ja 33% mõnevõrra oluliseks. See tähendab, et **küberohtude olulisus on aastaga Eesti tippjuhtide seas tõusnud enam kui 5 kordseks**, sest eelmisel aastal pidas seda oluliseks vaid 6% vastanutest.

Ka küberturvalisuse küsimuses esineb globaalsete tippjuhtide seas mõningast vastuolulisust. Ettevõtteid on tõstnud investeeringuid digitaliseerimisse ja plaanivad seda ka koroonajärgselt jätkata. 49% globaalsetest tippjuhtidest plaanivad digitaalse transformatsiooni tarbeks investeeringuid tõsta enam kui 10%. Samas on neist vaid iga kolmas tippjuht kasvatamas ka küberturvalisuse ja andmete privaatsuse tagamiseks mõeldud kulutusi enam kui 10% võrra.

Valeinfo

Globaalsete tippjuhtide jaoks on märkimisväärselt olulisemaks muutunud valeinfo levik. Eelmisel aastal pidas seda oluliseks ohuks 16% osalenud globaalsetest tippjuhtidest, kuid sel aastal juba 28%. Valeinfo leviku olulisuse kasv võib olla tingitud sellest kui suurt mõju on see hijuti avaldanud valimistele, mainele ja tervishoiule. Seda ilmestab ka asjaolu, et inimeste usaldus ettevõtete, organisatsioonide ja valitsuste vastu on ajaloo madalaimal tasemel. See tekitab lahkkelisid ja võib osutada ohtlikuks – eriti näiteks tänases koroonavaktsiini kontekstis, kus otsus vaktsineerida või mitte ei mõjuta mitte üksnes otsust vastu võtvat indiviidi vaid ühiskonda tervikuna.

65%

Eesti juhtidest peab oluliseks
ärisriskiks küberohtusid

Riskide maandamine

Kuivõrd tippjuhid tõid välja hulgaliselt riske, mis ohustavad nende organisatsiooni kasvu perspektiive, uurisime ka, milliseid riske neist on nad ka arvesse võtnud oma riskijuhtimise tegevustes. Täna, mil COVID-19 on juba aasta aega domineerinud avalikku inforuumi, piiranud inimeste elu- ja töökorraldust ning nõudnud ettevõtete COVID-19 suhtes ohutuks muutmist nii töötajatele kui ka klientidele, on kõige enam riskijuhtimise tegevustes arvestatud risk ilmne – pandeemia ja tervisekriis. Samas ei ole sellega arvestanud sugugi mitte kõik tippjuhid ja riski maandamiseks tegevusi ette võtnud tippjuhtide osakaal on Balti riikides kõikuv. **Eestis on pandeemiat riskijuhtimise tegevuses arvesse võtnud 72%, Leedus 61% ja Lätis vaid 47% vastanud tippjuhtidest.**

Teine kõige olulisem risk Eesti ja Läti tippjuhtidele on ebakindel majanduskasv, mida toob maandatud riskina välja 58% Eesti tippjuhtidest ja 46% Läti tippjuhtidest. Arvestades ebaselgust COVID-19 kontrolli all hoidmiseks kehtestatud piirangute ulatuse ning kestvuse osas on selle riski populaarsus tippjuhtide seas loogiline. Teisalt on see aga vastuoluline, sest juhtide kindlustunne nii majanduskasvu kui ka oma ettevõtte käibe kasvu kiirenemises on võrdlemisi kõrge. Võimalik, et siin määras vastanute seisukohti asjaolu, kuivõrd häiritud on nende ettevõtete tegevus koroonakriisist.

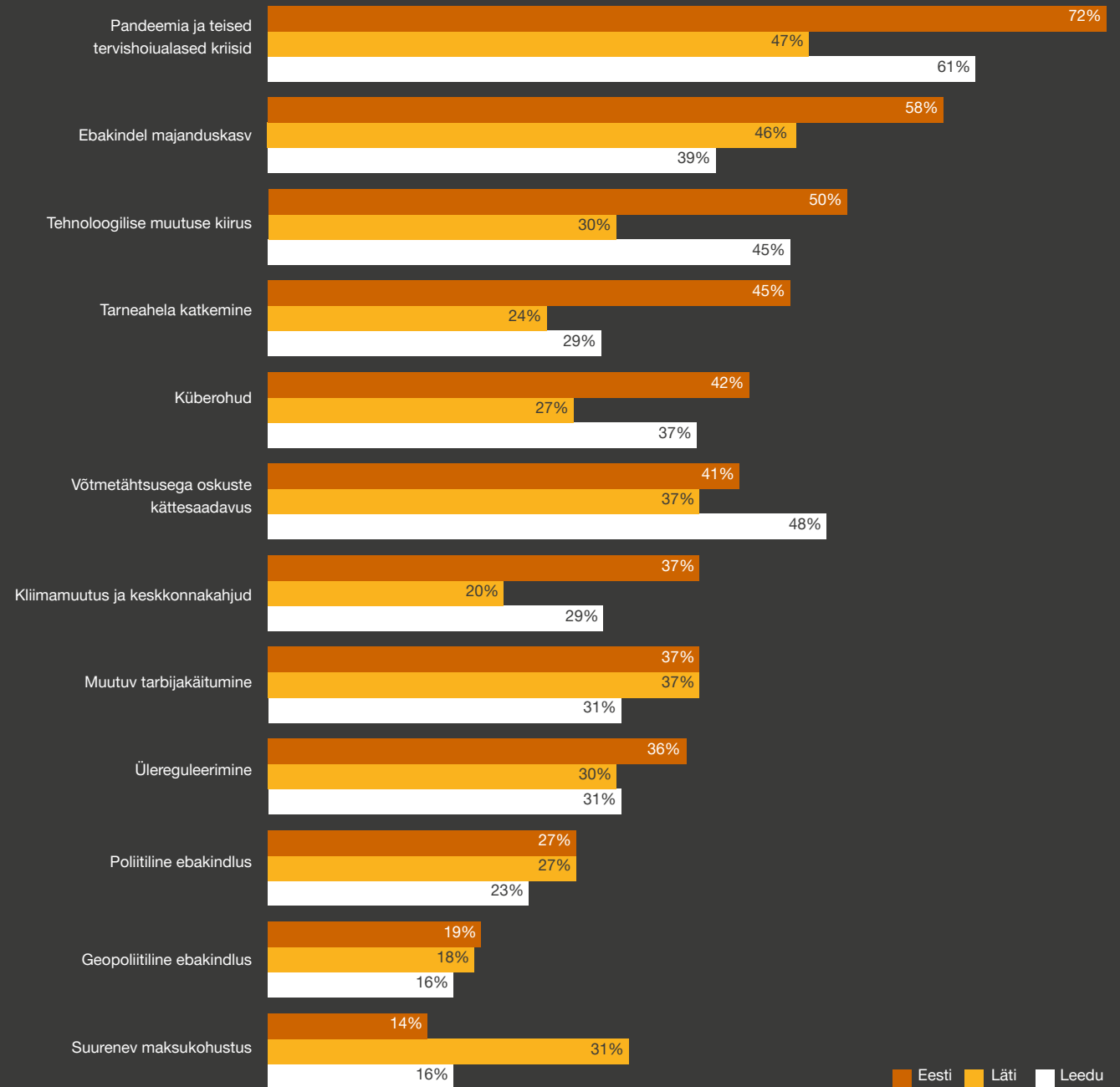
Kolmas, enam kui poolte Eesti tippjuhtide poolt välja toodud riskijuhtimise plaanidesse integreeritud risk, on tehnoloogilise arengu kiirus. Seda toob olulise valdkonnana esile ka 45% Leedu tippjuhtidest. Lisaks neile toovad pea pooled tippjuhid riskijuhtimises arvestatud riskidena välja veel tarneahela häireid (45%), mis on ka ilmselt tänases koroonaviiruse tähe all toimetavas maailmas muutunud aktuaalsemaks. **Ka globaalne tippjuhtide uuring tõstatab küsimuse, kas lokaliseerumine on uus globaliseerumine.** Arvestades globaalset ebakindlust tuleb ettevõtete juhtidel läbi mõelda ka oma tarneahelad, et luua ökosüsteemid, mis on vajalikud edukaks lokaliseerimiseks⁹.

Joonis 12

Baltikumi tippjuhtide poolt riskijuhtimise tegevustesse arvesse võetud ohud

Küsimus:

Milliseid järgnevatest ohtudest oled arvesse võtnud oma strateegilise riski juhtimise tegevustes?

Huvigruppide mõju

Kaardistasime, millised on tippjuhtide jaoks kõige olulisemad huvigrupid, kes mõjutavad nende organisatsiooni strateegiat. Kõigis kolmes Balti riigis toob suurim hulk tippjuhte oma kõige olulisema huvigrupina välja oma tarbijad ja kliendid. Teisel koha kõige olulisema huvigrupi arvestuses saavad kõigis kolmes Balti riigis valitsused ja reguleerivad asutused.

Vaadeldes kolme olulisima huvigrupi hulka kuulumist tervikuna, on Eesti tippjuhtide jaoks strateegia kujundamisel samuti kõige olulisem huvigrupp ettevõtte kliendid – seda toob esile 81% vastanutest. Küll aga tõusevad tähtsuset kõrgemale nii konkurendid ja teised valdkonna ettevõtted (55%) kui ka töötajad (sh ametiühingud), kes jagavad 46%-ga tähtsuset neljanda huvigrupi staatust koos valitsuste ja reguleerivate asutustega. **Mõnevõrra üllatuslikult on COVID-19 kriisi ajal riigilt toetust saanud ettevõtjate hinnangul riik vähemoluline huvigrupp (36%) kui toetust mitte saanud ettevõtjate puhul (51%).**

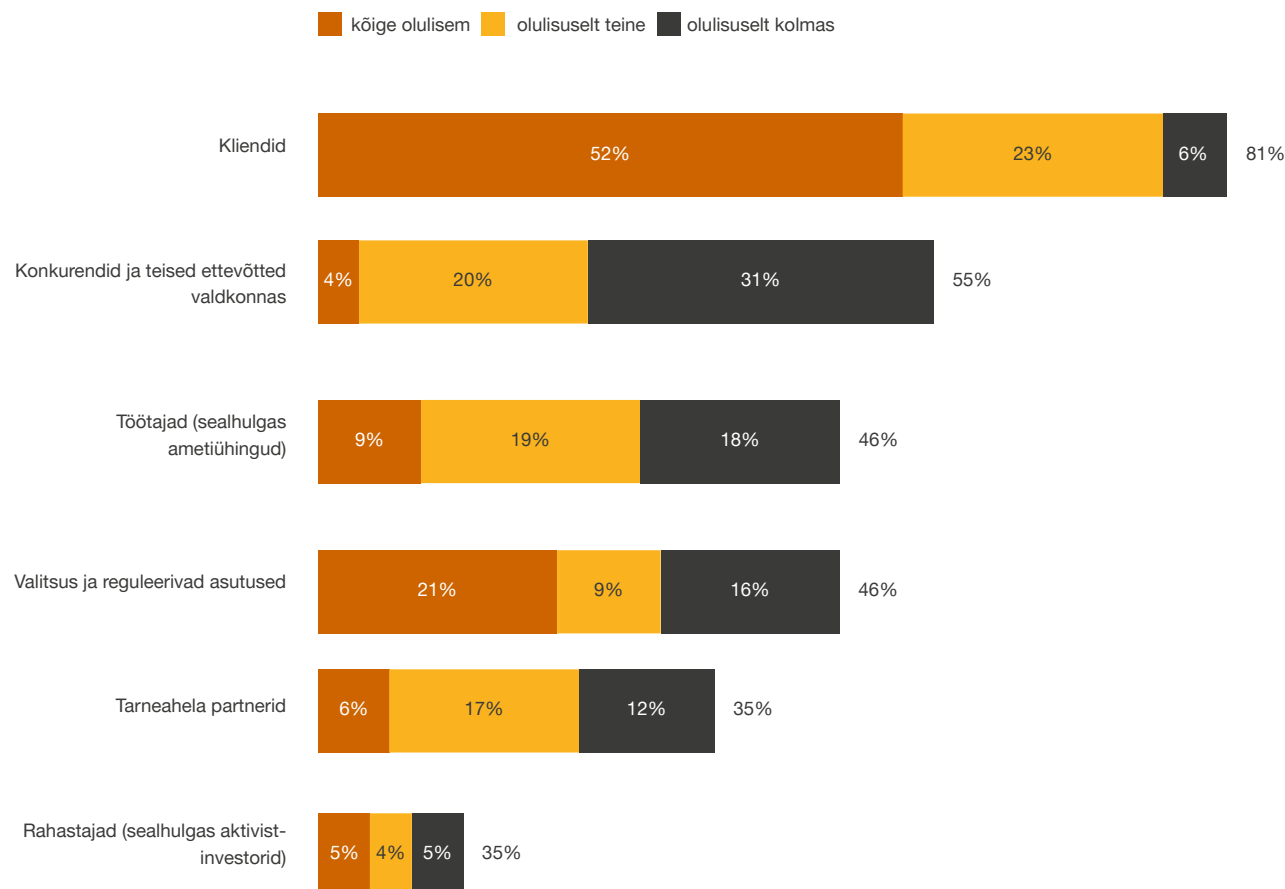
Läti ja Leedu tippjuhtide hinnangud on Eesti ametivendadega valdavalt sarnased, välja arvatud üks oluline erisus. Nimelt peavad Läti tippjuhid töötajaist tunduvalt olulisemaks huvigrupiks valitsust ja reguleerivaid asutusi (63%), samas kui töötajate olulisus strateegiat mõjutava huvigrupina on tunduvalt madalam (33%).

Joonis 13

Eesti tippjuhtide strateegiat mõjutavad sihtrühmad

Küsimus:

Millised järgnevatest suurematest sihtrühmadest mõjutavad sinu organisatsiooni strateegiat kõige rohkem (Järjesta kolm kõige olulisemat ohtu).

A person in a dark jacket and shorts stands on a rock in the sea at sunset. The sun is low on the horizon, casting a long, shimmering reflection on the water. The sky is filled with soft, colorful clouds. The overall mood is serene and contemplative. The text is overlaid on the right side of the image in white font on an orange background.

2.

Tööjõuturg – palgatõusud
vähenevad, värbamine
on muutunud
lihtsamaks

Eestis on enam kui kuuekordselt kasvanud tippjuhtide osakaal, kelle hinnangul on värbamine lihtsustunud.

Värbamine

Möödunudaastase tippjuhtide uuringu ajal leidis üle 60% kõikide Balti riikide tippjuhtidest, et värbamine on muutunud keerulisemaks ning vaid paar protsenti leidis, et see on lihtsustunud. Sel aastal on toimunud nii Eestis kui Lätis nihe lihtsustumise suunal – märkimisväärselt on tõusnud nende tippjuhtide osakaal, kelle hinnangul on värbamine muutunud lihtsamaks.

Kui möödunud aastal hindasid 61% Eesti tippjuhtidest, et tööjõu leidmine on muutunud keerulisemaks, siis sel aastal arvab seda vaid 30% vastanud tippjuhtidest. Ühtlasi on Eestis enam kui kuuekordselt kasvanud tippjuhtide osakaal, kelle hinnangul on värbamine lihtsustunud (aastane kasv 4%-lt 26%-le). Lihtsamaks muutunud värbamine on

selges korrelatsioonis kasvanud töötuse määraga. 2019. aasta neljandas kvartalis oli Eesti töötuse määr 4,1%, kuid 2020. aasta neljandaks kvartaliks oli see tõusnud juba 7,4%-ni¹⁰.

Tippjuhtide hulgas, kes said COVID-19-st põhjustatud kriisiga tegelemiseks riigilt toetust, on oluliselt vähem (vaid 19%) neid, kes leiavad, et värbamine on muutunud keerulisemaks. Sellel saab olla kaks võimalikku seletust. Esiteks võib see olla tingitud sellest, et neil pole suuremas mahus värbamist ette võtta plaanis. Teine võimalik seletus võib seisneda selles, et nende tegevusvaldkonnas on tööjõu pakkumine suurem kui tööjõu nõudlus, mistõttu ka värbamine on muutunud lihtsamaks.

Muutused Läti tippjuhtide hinnangutes on toimunud samas suunas kui Eestis. Tippjuhtide hulk, kelle arvates on

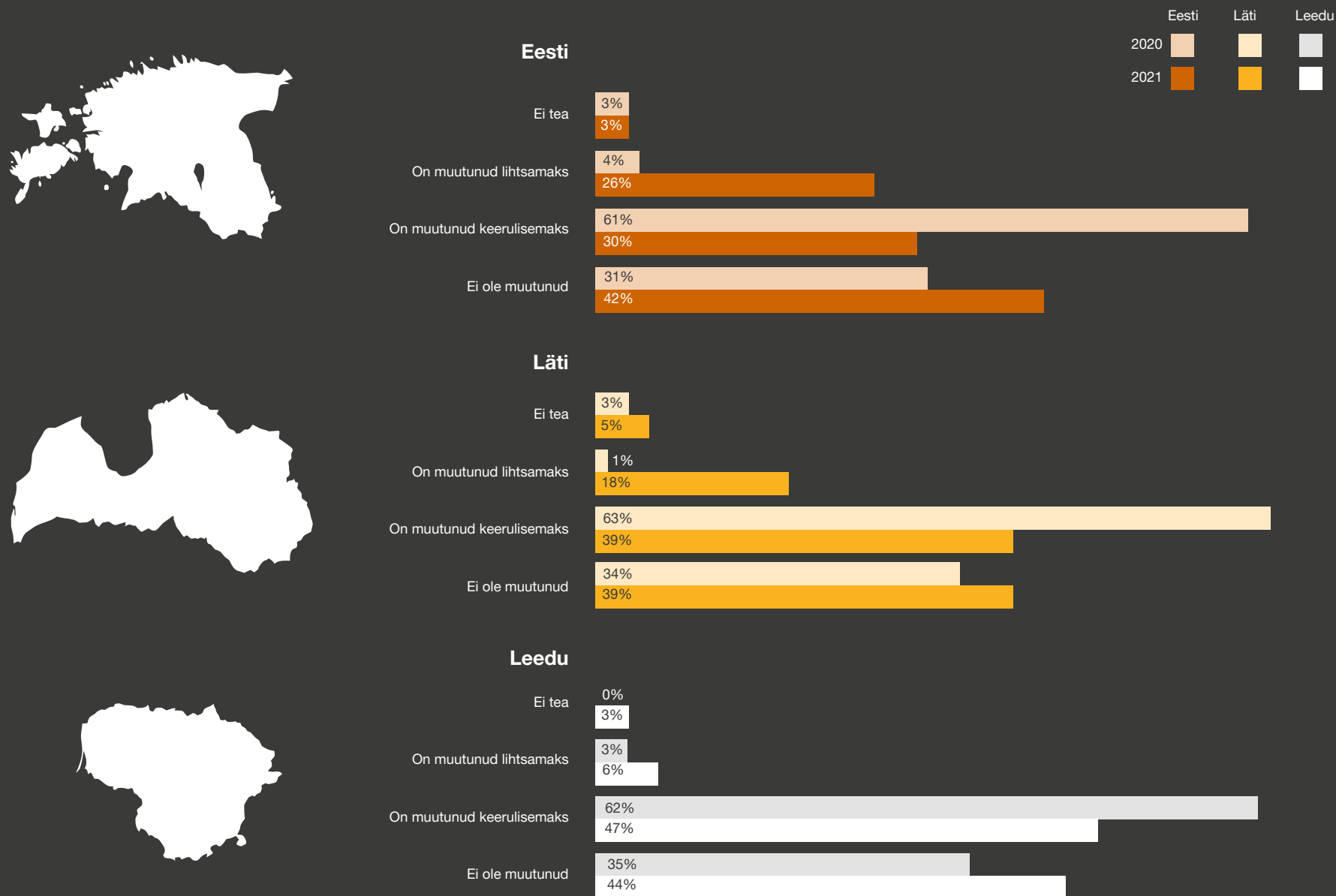
tööjõu leidmine muutunud raskemaks, on olnud langustrendis juba viimasel kolmel aastal, kukkudes viimasel aastal märkimisväärselt, 63%-lt 39%-le. Sarnaselt Eestile on ka Lätis suure hüppe teinud tippjuhtide hulk, kelle sõnul tööjõu leidmine on muutunud lihtsamaks – 2020. aastal oli vastav näitaja 1%, kuid 2021. aastal on tõusnud 18%-le.

Leedu paistab Balti riikide seas silma kõige tagasihoidlikumate muutustega, mis puudutab tippjuhtide hinnanguid värbamise keerukuse kohta. Tippjuhtide osakaal, kelle hinnangul on värbamine muutunud lihtsamaks, on kukkunud aastaga 62%-lt 47%-le. Samas erinevalt teistest Balti riikidest ei ole Leedus värbamine lihtsamaks läinud – vastavate hinnangute kasv on võrreldes Eestis ja Lätiga oluliselt väiksem, tõustes 3%-lt 6%-le.

Eesti tippjuhtide hinnangud värbamise keerukusele

Küsimus:

Kas Sinu ettevõtte sektoris on värbamine muutunud üldiselt lihtsamaks või keerulisemaks?

Töötajaskonna kasv

Plaanid töötajaskonna kasvatamise ja kahandamise osas on kolmes Balti riigis üpris sarnased. Eesti paistab aga oma naabrite seas silma ainsa riigina, kus möödunud aastaga võrreldes plaanib suurem hulk tippjuhtidest personali suurendada. Viimase kolme aasta langustrend personali kasvatamise plaanidega tippjuhtide seas on nüüd taas ümber pöördunud ja **sel aastal plaanib uue personali palkamist 46% vastanutest (aastane kasv 8 protsendipunkti)**. Mõnevõrra üllatuslikult on ettevõtete arv, kellel on kavas järgmise 12 kuu jooksul tööjõu hulka vähendada, võrreldes eelmise aastaga pea poole võrra langenud – **sel aastal kavandavad tööjõu vähendamist vaid 4% küsitluses osalenud tippjuhtidest**.

Kõigis kolmes Balti riigis leiab iga teine tippjuht, et personali arv jääb järgmisel 12 kuul samaks. Eesti ja Leedu tippjuhid on kasvu suhtes mõnevõrra optimistlikumalt meelestatud kui nende Läti ametivennad – Lätis eeldab personali kasvu vaid 40% vastanutest (Eesti 46% ja Leedu 48%) ning ühtlasi plaanib 11% Läti tippjuhtidest personali vähendada (Eestis 4% ja Leedus 2%).

Uue personali palkamist plaanib

46%

Eesti tippjuhtidest

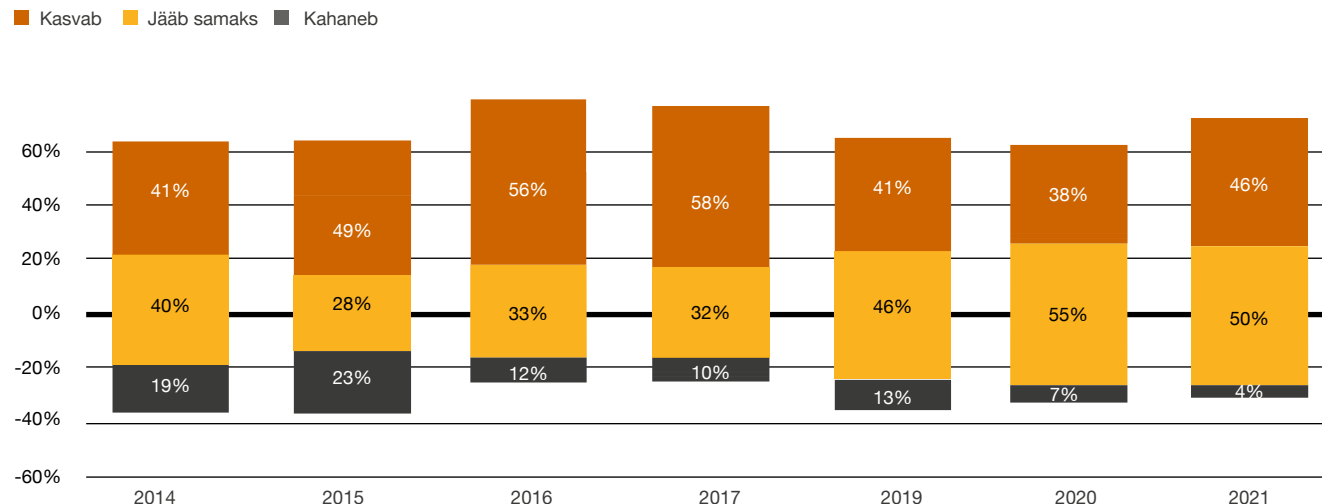

Joonis 15

Eesti tippjuhtide hinnang ettevõtte töötajate arvu prognoosile vahemikus 2014–2021

Küsimus:

Kas eeldad, et töötajate arv Sinu ettevõttes järgmise 12 kuu jooksul suureneb, väheneb või jääb samaks?

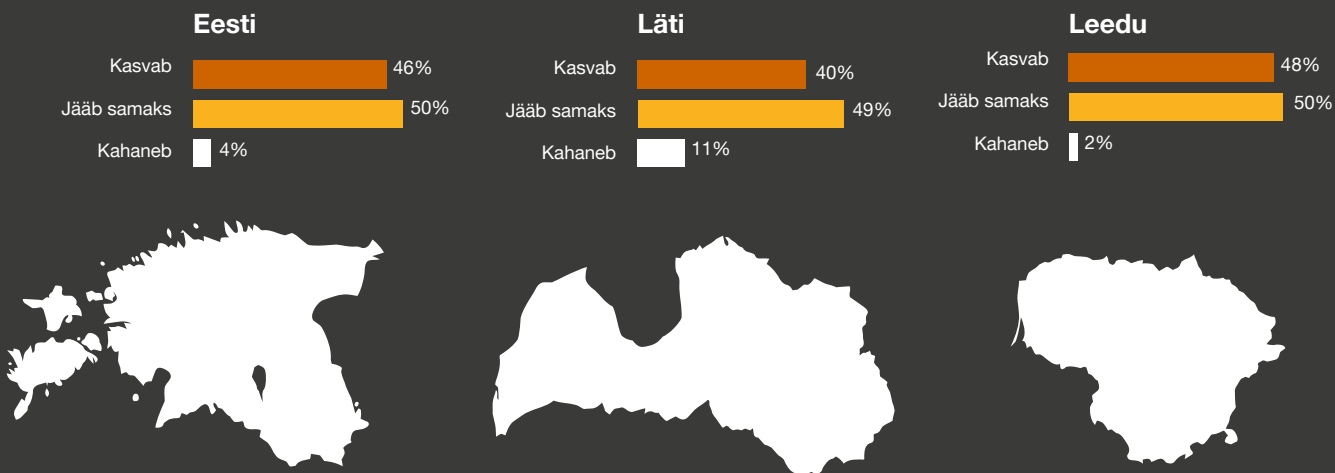

Joonis 16

Baltikumi tippjuhtide hinnang ettevõtte töötajate arvu prognoosile

Küsimus:

Kas eeldad, et töötajate arv Sinu ettevõttes järgmise 12 kuu jooksul suureneb, väheneb või jääb samaks?

Palgakasv

Üleüldise suundumusena paistab silma, et **palgatõus ootab ees varasemast väiksemat hulka ettevõtteid ja ühtlasi on ka kavandatavad palgatõusu määrad varasemast väiksemad**. Seega jätkub turul palgakasvu surve alanemine.

Eestis on kõige märkimisväärselt kasvanud nende tippjuhtide hulk, kes järgmise 12 kuu jooksul palgatõusu ei kavanda. Kui möödunud aastal ei plaaninud oma töötajate palka tõsta 7% vastanutest, siis sel aastal on nende hulk ligi neljakordistunud ja **palgatõusu ei kavanda 27% Eesti tippjuhtidest**. Kuni 5% palgatõusu kavandavad enam kui pooled Eesti tööandjatest. Samas on märkimisväärselt vähenenud nende tippjuhtide arv, kes plaanivad palgatõusu enam kui 5%. Seega on palgakasv turul aeglustunud ning 2021. palgakasv võib jääda alla ka 2020. aasta 2,9%-lisele kasvumäärale.

Kui vaadata vaid riiklike toetusmeetmeid saanud ettevõtteid, selgub, et nende hulgas on palgatõusu plaanid veelgi tagasihoidlikumad ja lausa 45% ei plaani mingit palgatõusu.

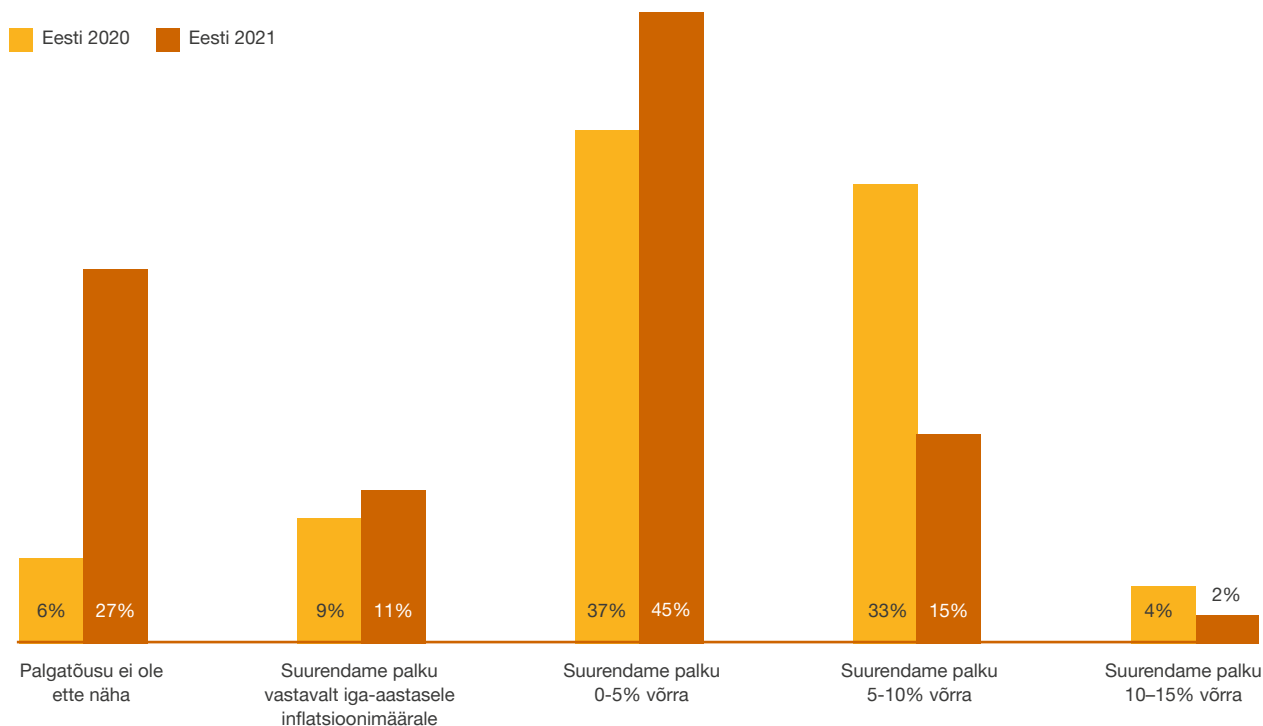
Kavandatava palgatõusu osas paistab huvitav dimensioon ka ettevõtte suuruse osas. Suurettevõtete (aastane käive üle 30 miljoni Euro) tippjuhtidest ei kavanda palgatõuse tulevaseks aastaks 32% ja väikeste ettevõtete (aastane käive alla 30 miljoni Euro) tippjuhtidest ei kavanda palgatõuse vaid 18%.

Joonis 17

Eesti tippjuhtide palgatõusu plaanide muutus võrreldes 2020. aastaga

Küsimus:

Kas plaanid järgmise 12 kuu jooksul oma ettevõttes palgatõusu?

Kõige erilisemalt paistab Balti riikide võrdluses silma Lät. **Lätis on kõige suurem hulk tippjuhte (34%), kes ei kavanda järgmiseks aastaks üldse töötajate palgatõusu. Teisalt on Lätis ka üllatuslikult kõige suurem hulk ettevõtteid (15%), kes kavandavad töötajatele enam kui 10%-list palgatõusu.** Eestis ja Leedus ootab sama kõrge palgakasv ees vaid 2–3% ettevõtetest.

Leedus on tippjuhtide hinnangud palgatõusude plaanide osas püsinud sel aastal kõige stabiilsemad ja pea kõik muutused võrreldes eelmise aastaga on viie protsendi piires. Leedu palgatõusu prognoosid on Eesti omadest töötajatele mõnevõrra optimistlikumad. Tippjuhtide hulk, kes ei kavanda palgatõusu, on eelmise aastaga võrreldes ainult veidi tõusnud ja moodustab sel aastal 16%. Kui Eestis plaanib palku 5-10% võrra tõsta vaid 15% tippjuhtidest, siis Leedul on vastav näitaja 27%.

Palgatõusu ei kavanda

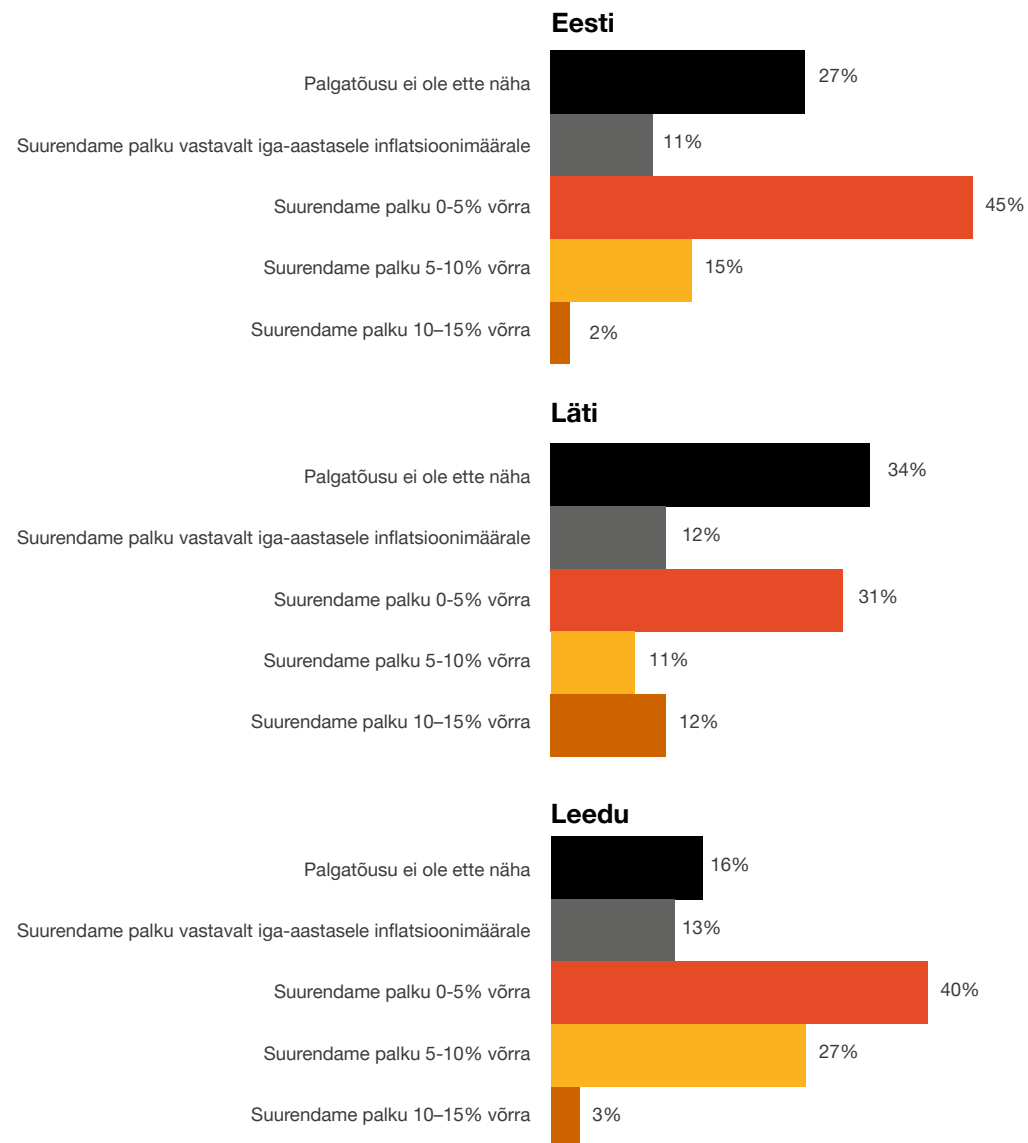
27%

Eesti tippjuhtidest

Joonis 18 Tippjuhtide palgatõusu plaanid kolmes Balti riigis

Küsimus:

Kas plaanid järgmise 12 kuu jooksul oma ettevõttes palgatõusu?

Töõjõustrateegia mõjutegurid

Palusime Baltikumi tippjuhtidel reastada kolm kõige olulisemat personalistrateegia aspekti, mis mõjutavad nende ettevõtte konkurentsivõimelisust kõige enam. Kõige suurema hulga Eesti ja Läti tippjuhtide jaoks oli mõjusaimaks töõjõustrateegia komponendiks **fokuseerimine töõtajate oskustele ja kohanemisvõimele**. Seda tõid kõige olulisema faktorina esile 19% Eesti ja 14% Läti tippjuhtidest. Leedu tippjuhtide hulgas seati aga kõige sagedamini (15%) esikohale ettevõtte mainet eetilise ja sotsiaalselt vastutustundliku ettevõtena.

Eesti tippjuhtide seas tõstatuvad selgelt kõige populaarsematena esile kaks valdkonda – keskendumine töõtajate oskustele ja kohanemisvõimelisusele, mida tõi välja 45% tippjuhtidest ja töökoha kultuur ja käitumismustrid, mida tõi välja 43% tippjuhtidest. Läti tippjuhtide arvamus sarnaneb ka selles küsimuses selgelt Eesti tippjuhtide omaga, aga Leedu puhul selgelt prioriteetsemaid valdkondi esile ei tule. Leedus on esimesel kohal 39%-ga töõtajatele pakutavate tasustamise ja hüvede programm ning teisel kohal maine eetilise ja sotsiaalselt vastutustundliku ettevõtena, mida toob esile 35% vastanutest.

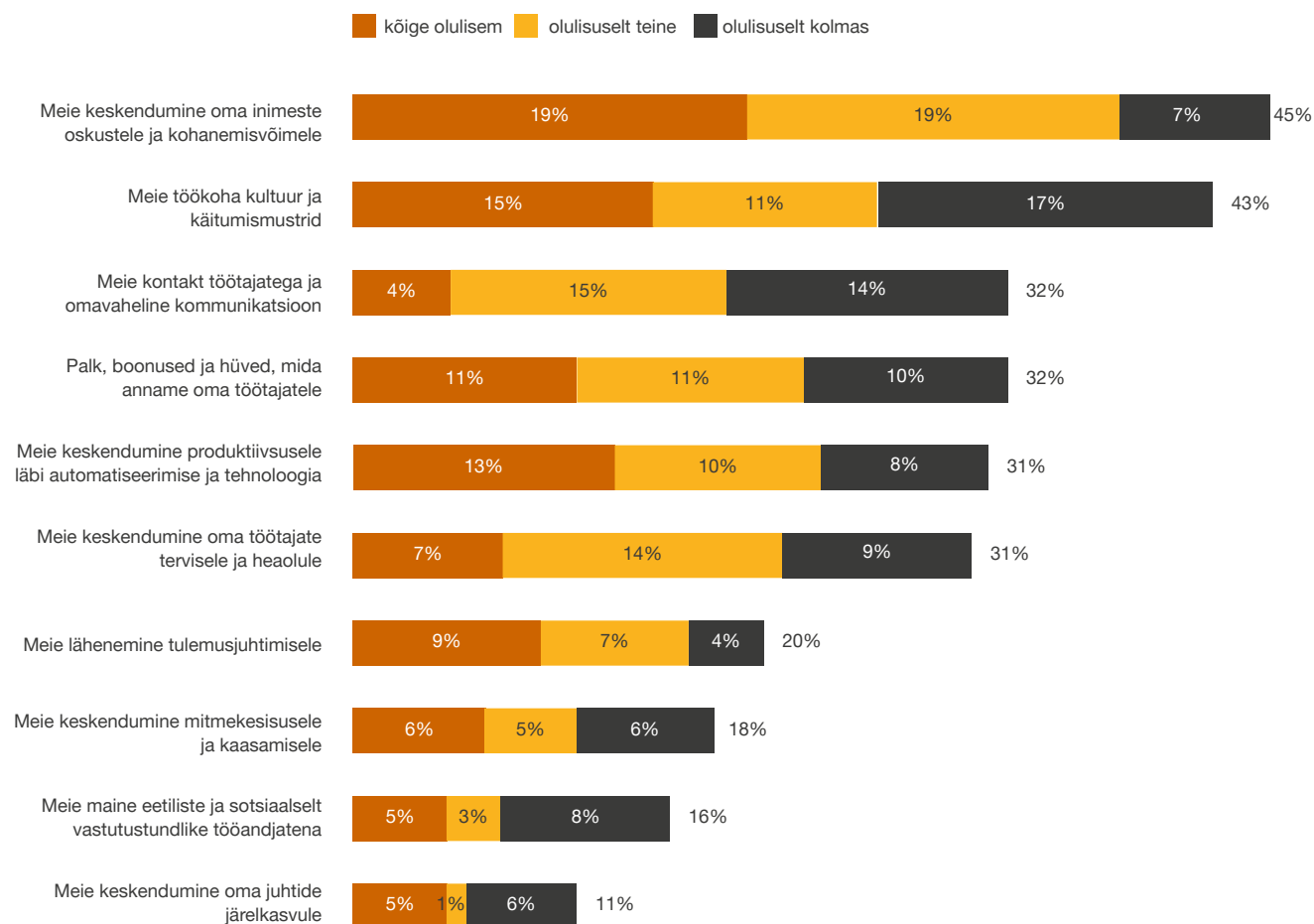
Globaalses tippjuhtide uuringus oli tippjuhtide hinnangul kõige olulisem valdkond keskendumine produktiivsuse tõstmisele, kasutades automatiseerimist ja tehnoloogiat (36%). Eesti tippjuhtide seas jääb see valdkond küll veidi alla globaalsele näitajale, kuid mitte oluliselt (31%). Eesti tippjuhtide kõige olulisem tegur (töõjõu oskused ja kohanemisvõime), on globaalses uuringus tähtsuselt kolmas tegur. Töökoha kultuur ja käitumisviisid on aga globaalses uuringus teisel kohal. Seega võib öelda, et **Eesti tippjuhid on oma töõjõustrateegia oluliste tegurite hinnangute osas vägagi sarnased oma globaalsetele ametivendadele**.

Joonis 19

Eesti tippjuhtide personalistrateegia võtmevaldkonnad tagamaks ettevõtte konkurentsivõimet

Küsimus:

Milliseid aspekte oma töõtajatega seotud strateegias muudad, kui üldse, et kõige rohkem mõjutada oma organisatsiooni konkurentsivõimet (järjesta kolm kõige olulisemat)?

3.

Ärikeskkond – maksukeskkonna kõrval on fookuses hariduspoliitika ja oskustega tööjõu saadavus

Valitsuste prioriteedid

Eesti tippjuhtide arvates peaks 2021. aastal valitsuse kõige olulisem prioriteet olema konkurentsivõimelise maksukeskkonna tagamine. Seda teemat tõi tähtsana välja 46% tippjuhtidest, kusjuures viiendik vastajatest hindab seda kõige tähtsamaks valitsuse prioriteediks. Teise kõige populaarsema valitsuse prioriteedina tõi tippjuhid välja hariduspoliitika eesmärkide sobitamist majanduskeskkonna vajadustega (42%). Sama palju tippjuhte peavad oluliseks ka ärikeskkonna arendamist.

Võrreldes Eesti tippjuhtide hinnanguid valitsuse prioriteetidele möödunud aasta uuringuga selgub, et prioriteedid on muutunud hajusamaks ning paari teistest selgelt prioriteetsemat teemat enam välja ei joonistu. Üldjoontes on prioriteetide järjestus eelmise aastaga võrrelduna püsinud muutumatuna. Kõige suurema languse teinud prioriteet on finantssektori stabiilsus ja laenukapitali kättesaadavus, mida eelmisel aastal tõi välja 36% tippjuhtidest, kuid sel aastal vaid 13%.

Läti tippjuhid peavad 2021. aastal kõige olulisemaks konkurentsivõimelise maksukeskkonna loomist. Seda toovad oma vastustes esile 65% tippjuhtidest. Teine oluline valdkond Läti tippjuhtide jaoks on ärikeskkonna arendamine (54%). Sel aastal on Läti tippjuhtide jaoks olulisemaks muutunud ja pingereas juba kolmandale kohale tõusnud riigi administratiivsete kulude vähendamine (46%).

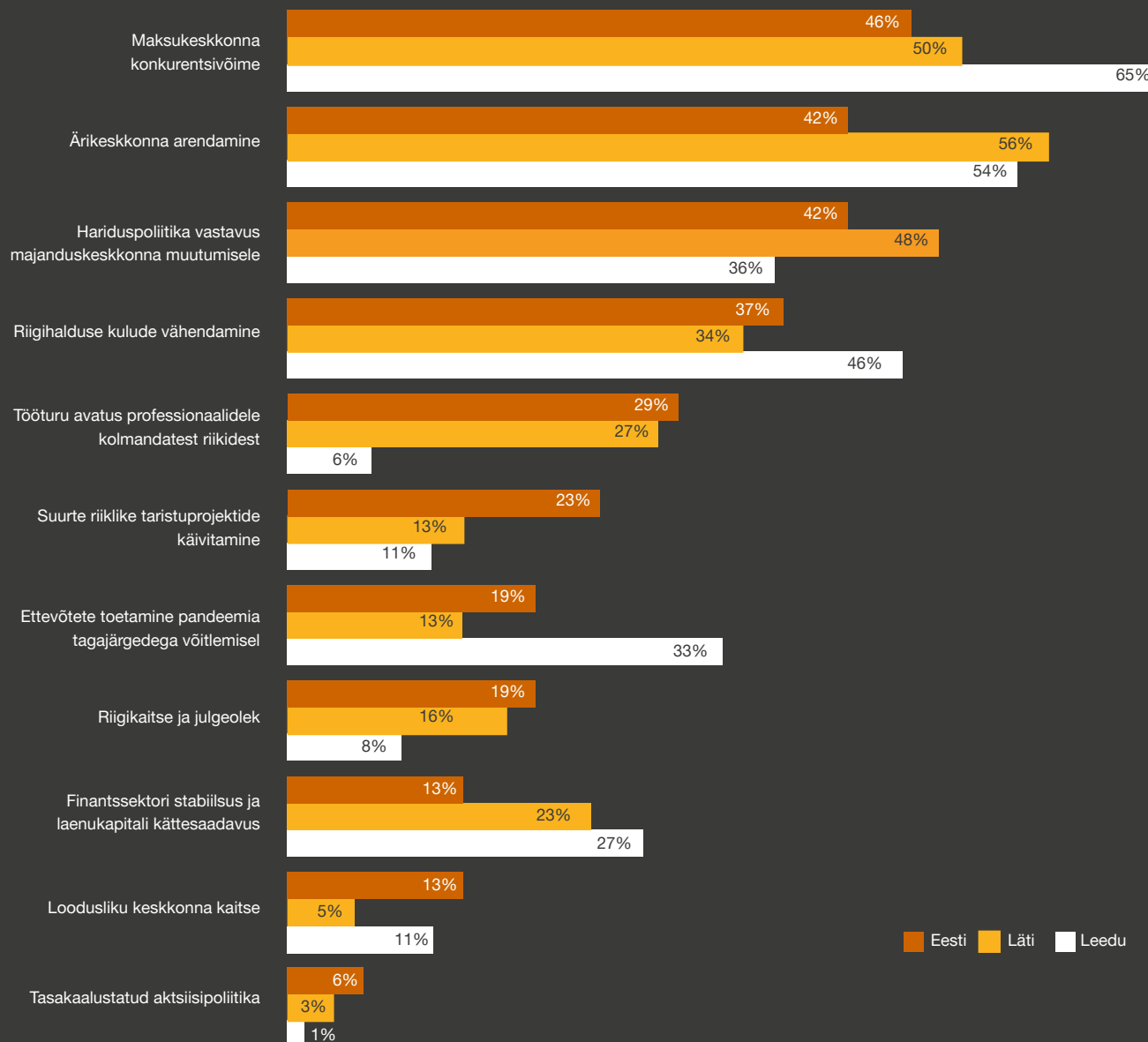
Leedu tippjuhtidele on kõige olulisemaks valdkonnaks ärikeskkonna arendamine, mida toob prioriteedina välja 56% vastanutest. Eelmisel aastal Leedu tippjuhtide seas kõige olulisem prioriteet – konkurentsivõimelise maksukeskkonna loomine – on kukkunud prioriteetide populaarsuse järjestuses koha võrra madalamale ja käesolevas uuringus tõi seda välja 50% vastanutest. Kolmandaks oluliseks prioriteediks peaks 48% Leedu tippjuhtide hinnangul olema tasakaalu leidmine majanduspoliitika ja hariduspoliitika eesmärkide vahel.

Joonis 20

Valitsuse prioriteetvaldkonnad Baltikumi tippjuhtide hinnangul

Küsimus:

Milliseid teemasid järgnevatest peaks kohalik valitsus pidama prioriteetideks?

Valitsuse edukus eesmärkide täitmisel

Kui eelmise aasta uuringust paistis välja Eesti tippjuhtide kõrge rahulolematuse valitsuse tegevusega, siis käesoleva uuringu puhul on tippjuhid juba oluliselt positiivsemalt meelestatud. Kuivõrd küsitluse läbiviimine jäi perioodi, mil valitsus oli värskelt vahetunud, ei saa olla kindel, kas tippjuhid andsid oma hinnangud just ametist lahkunud valitsusele lähtuvalt nende viimase aasta tegevustest või siis värskelt ametisse astunud uue valitsuse kavandatavatele plaanidele.

Kõige tõhusamaks on Eesti tippjuhid hinnanud Eesti valitsuse tegevust riigikaitse ja turvalisuse valdkonnas, kus tõhusaks peavad tegevust veidi enam kui pooled ja väga tõhusaks enam kui kümnendik vastanutest. Veidi üle kolmandiku on veel vähemalt osaliselt tõhusaks pidanud valitsuse tegevust finantssektori stabiilsuse ning laenukapitali kättesaadavuse tagamisel. Veerand vastanutest peab vähemalt osaliselt tõhusaks ka valitsuse tegevusi tasakaalustatud aktsiisipoliitika ja konkurentsivõimelise maksukeskkonna loomisel.

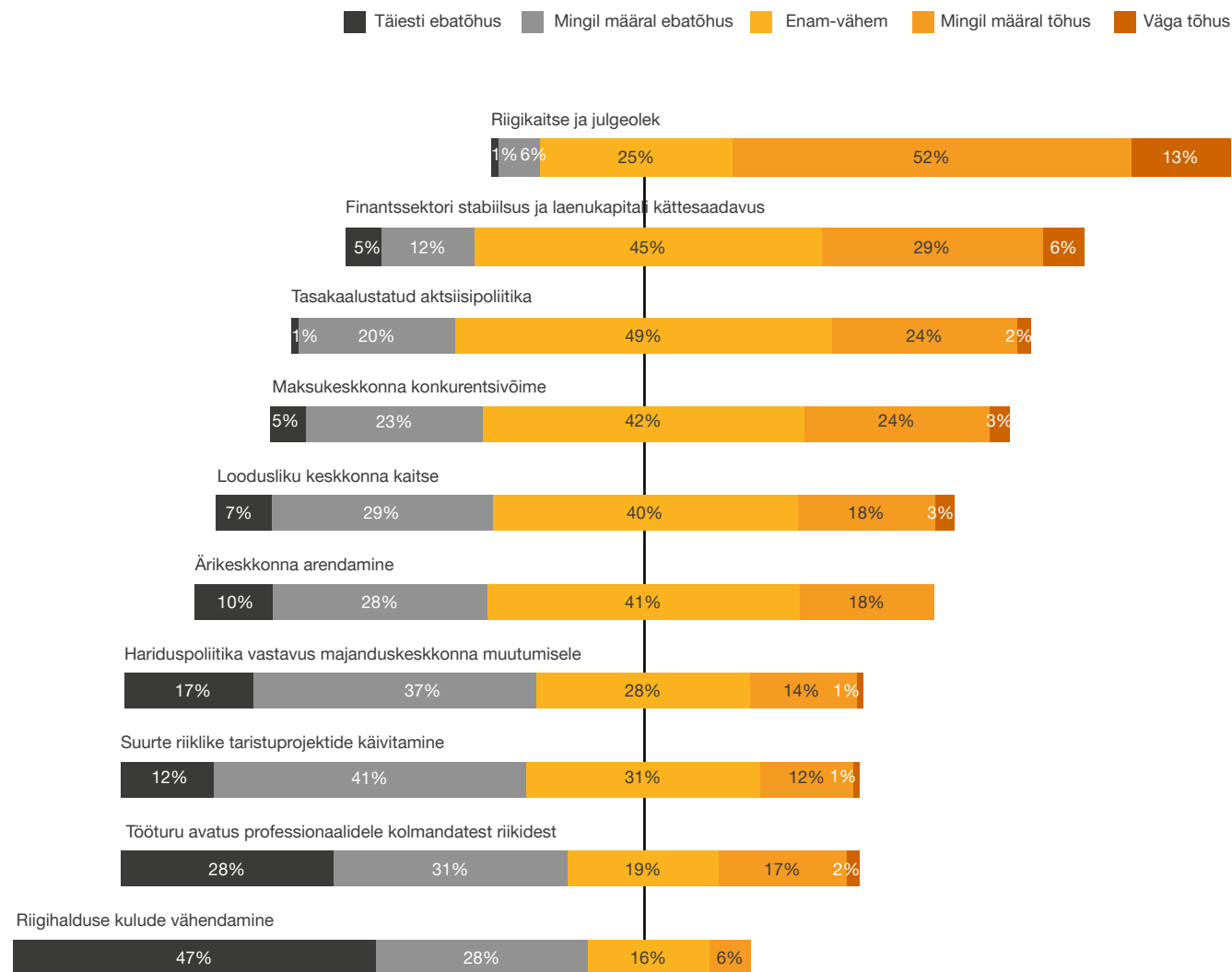
Kõige ebatõhusamaks peavad tippjuhid aga riigi administratiivkulude vähendamist, mida nimetab väga ebatõhusaks suisa 47% tippjuhtidest. Kui lisada siia ka 28% tippjuhte, kelle arvates on valdkonnaga hakkama saamine olnud pigem ebatõhus, kasvab rahulolematute tippjuhtide osakaal lausa 75%-ni. Ebatõhusaks peavad enamus tippjuhte ka suurte infrastruktuuriprojektide algatamist (53%), hariduspoliitika vastavust majanduskeskkonna vajadustele (54%) ja töjõuturu avatust kolmandatest riikidest pärit töötajatele (58%). Viimast peab väga ebaefektiivseks pea kolmandik Eesti tippjuhtidest.

Joonis 21

Eesti tippjuhtide hinnangud valitsuse tõhususele eesmärkide elluviimisel

Küsimus:

Kuidas hindad praeguse Eesti valitsuse töö edukust järgmiste eesmärkide saavutamisel?

Valdkondades, mida tippjuhid on enda jaoks pidanud kõige prioriteetsemateks valitsuse tegevusvaldkondadeks, on tippjuhid valitsuse suhtes jätkuvalt kriitilised. Konkurentsivõimelise majanduskeskkonna arendamist peab tõhusaks vaid 18% vastanutest, ebatõhusaks aga lausa 38% vastanutest. Maksukeskkonna osas on tippjuhid polariseeritud, ligi pooled hindavad valitsuse tegevust keskpäraseks, veerand peab tegevust tõhusaks, teine veerand aga ebatõhusaks.

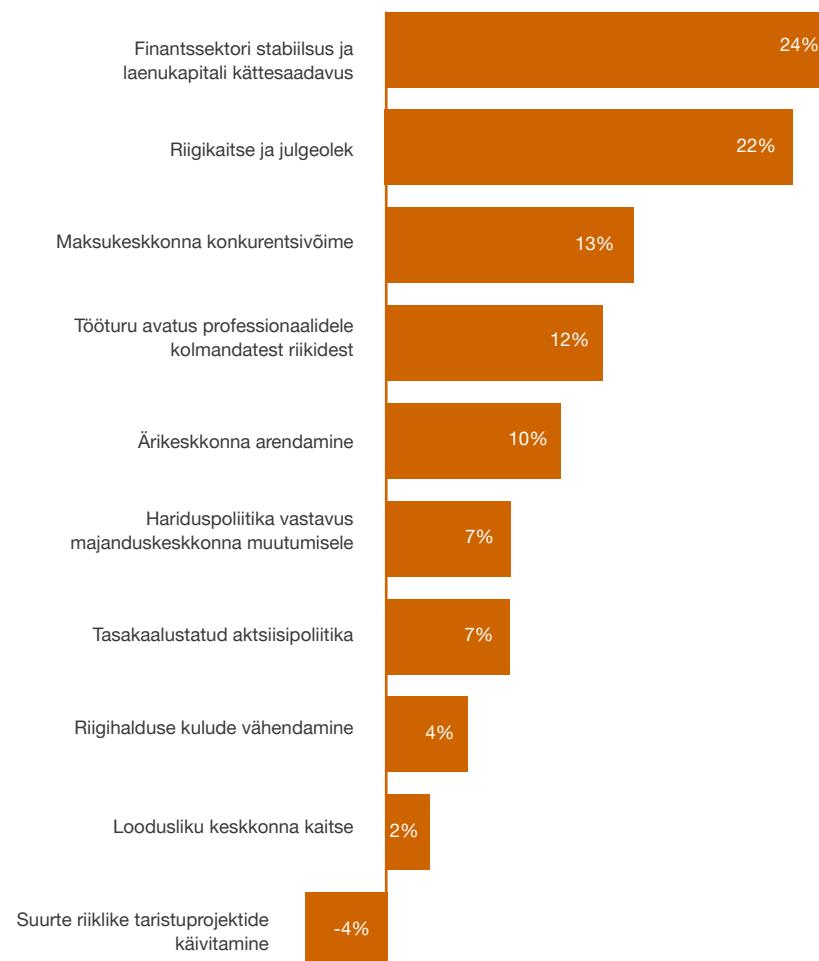
Samas on tippjuhtide hinnangud valitsuse tegevusele möödunud aastaga võrreldes pea kõigis valdkondades positiivsemaks muutunud. **Varasemast oluliselt suurem hulk tippjuhte arvab, et valitsus on olnud oma tegevustes ja eesmärkide ellu viimisel tõhus.** Kõige suurema positiivse hüppe on teinud fiskaalpoliitika tasakaalustatus ja laenukapitali kättesaadavus, mille osas on valitsuse tegevust tõhusaks hindavaid tippjuhte 24% võrra rohkem kui möödunud aastal. **Valitsuse töö tõhususe hinnang on langenud vaid suurte riiklike taristuprojektide elluviimise valdkonnas.**

Joonis 22

Eesti tippjuhtide hinnangu muutus valitsuse eesmärkide saavutamise tõhususele võrreldes 2020. aastaga

Küsimus:

Kuidas hindad praeguse Eesti valitsuse töö edukust järgmiste eesmärkide saavutamisel?

Ka Läti tippjuhid hindavad valitsuse tegevust valdkondades keskpäraseks ning nende hinnang oma valitsuse tegevusele on teiste Balti riikidega võrreldes kõige kriitilisem. Samas olid Läti tippjuhid oma valitsuse tegevuse tõhususe osas olnud väga kriitilised ka möödunud aastatel, seega ei ole nende hinnangutes olulisi muutusi toimunud. Ka Lätis on kõige ebatõhusamalt juhitud valdkonnaks hinnatud riigi administratiivsete kulude vähendamist, mida peab vähemalt osaliselt ebatõhusaks 36% ja väga ebatõhusaks lausa 48% Läti tippjuhtidest. Lisaks peavad enam kui pooled Läti tippjuhtidest ebatõhusaks hariduspoliitka eesmärkide vastavust majanduskeskkonna vajadustele ning konkurentsivõimelise maksukeskkonna loomist. Kõige tõhusam valdkond tippjuhtide hinnangul on sarnaselt teistele Balti riikidele riigikaitse ja turvalisuse tagamine, kuid Lätis peab selle valdkonna tegevusi tõhusaks vaid kolmandik tippjuhtidest (Eesti on vastav näitaja 65%).

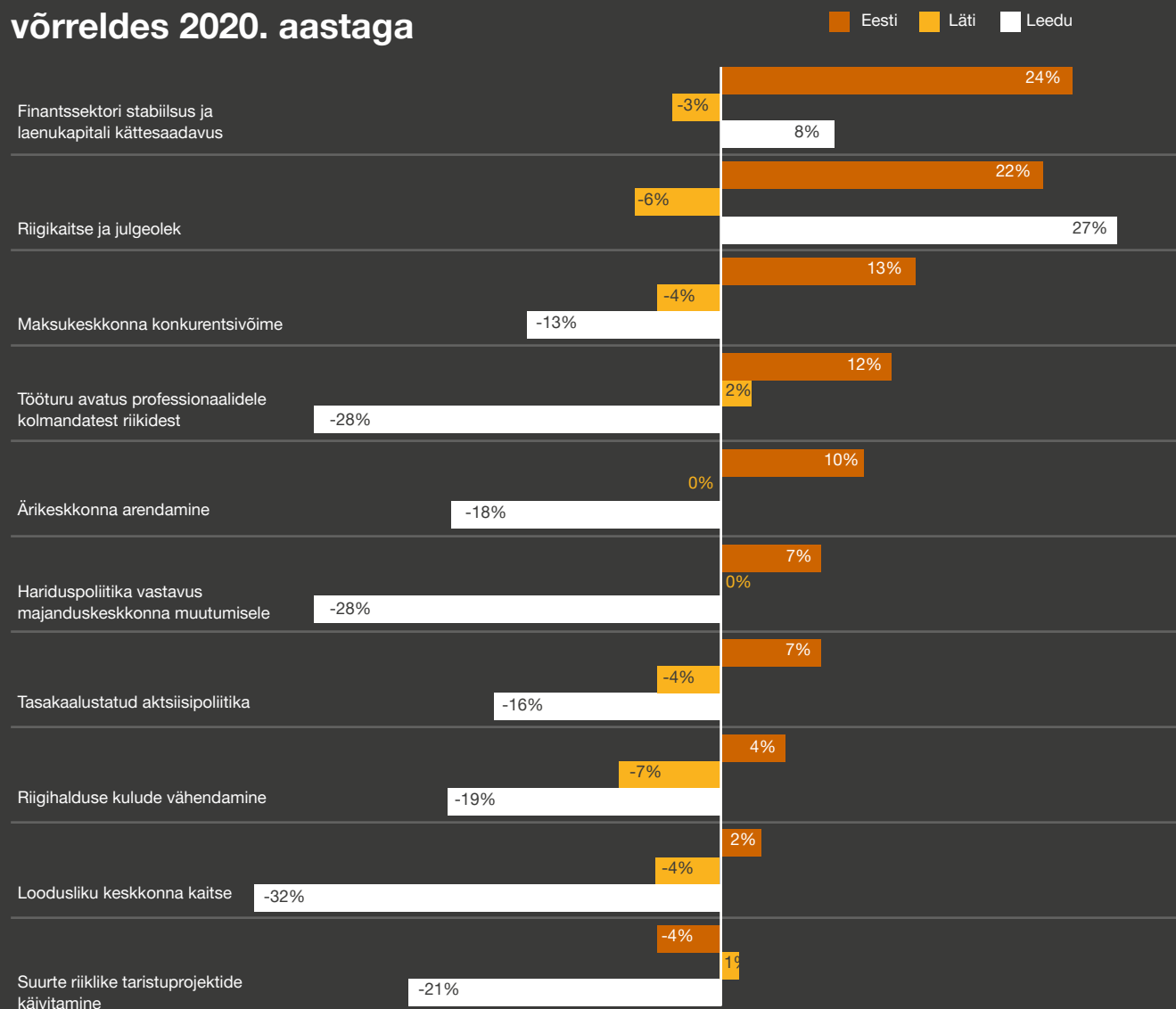
Leedu puhul on tippjuhid valitsuse suunal selgelt kriitilisemaks muutunud. Tippjuhtide hinnangul on valitsuse tegevuse tõhusus paranenud vaid riigikaitse ja julgeoleku ning finantssektori stabiilsuse ja laenukapitali kättesaamise valdkondades. Kõigi muude valdkondade osas on valitsuse tööd tõhusaks pidavate tippjuhtide osakaal aasta varasemaga langenud. Eriti tugevalt on rahulolu kahaneanud looduskeskkonna kaitse (-32% võrra), hariduspoliitika (-28%) ja tööturu avatuse valdkondades (-28%).

Joonis 23

Baltikumi tippjuhtide hinnangu muutus valitsuse eesmärkide saavutamise tõhususele võrreldes 2020. aastaga

Küsimus:

Kuidas hindad praeguse valitsuse töö edukust järgmiste eesmärkide saavutamisel?

Ettevõtluskeskkonna kriitilised edutegurid

Uurisime tippjuhtidelt, millised oleksid nende hinnangul kolm valdkonda, mis on kõige kriitilisemad edukaks äritegevuseks nende tegutsemise riigis. Palusime tippjuhtidel järjestada edutegurid olulisuse järjekorras. **Kõikides Balti riikides seadsid tippjuhid kriitilisi edutegureid järjestades selgelt kõige enam esikohale oskustega, haritud ja kohanemisvõimelise tööjõu.**

Kuigi esikoht domineerib kõigis riikides üsna selgelt, siis rohkem variatsioone on selle osas, mida tippjuhid toovad välja teise ja kolmanda edutegurina. Ülevaatlikuma pildi saamiseks analüüsisime koondina ka seda, milliseid edutegureid tippjuhid kõige enam mainivad (sõltumata määratud olulisuse astmest).

Eesti tippjuhtidest 80% toovad edutegurina esile oskustega, haritud ja kohanemisvõimelise tööjõu. Pooled tippjuhtidest rõhutavad oluliste edutegurina veel piisavat füüsilist ja digitaalset infrastruktuuri ning efektiivset maksusüsteemi. Kolmandiku tippjuhtide jaoks on oluline töötajate heaolu ja tervis, ning iga viies vastanu tõi esile ka ettevõtete kriisiaegse toetamise.

Leedu tippjuhtide seas on samuti kõige olulisem edutegur oskustega, haritud ja kohanemisvõimelise tööjõud, mida toob esile 85% tippjuhtidest. Lisaks peavad pooled tippjuhid oluliseks ka efektiivset maksusüsteemi. Veidi enam kui kolmandik Leedu tippjuhtidest aga hindab kriitiliseks eduteguriks piisava füüsilise ja digitaalse infrastruktuuri olemasolu ning pea kolmandik toob välja ka ettevõtete toetamist kriisis. Eesti tippjuhtidega võrreldes paistavad Leedu ametivennad silma sellega, et nende hulgast poole rohkem tippjuhte väärtustavad suurema sissetulekuvõrdsuse tagamist.

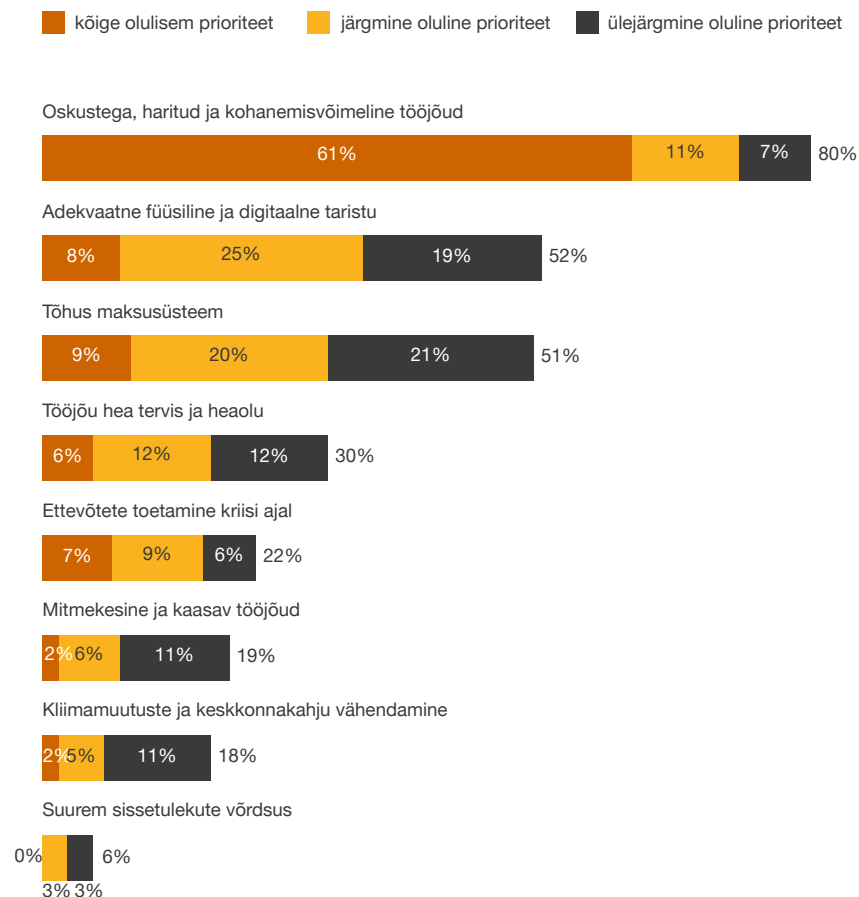
Ka Läti tippjuhtide hulgas domineerib oskustega, haritud ning kohanemisvõimelise tööjõu olulisus (77%) – 61% vastajate sõnul on oluline efektiivse maksusüsteemi tagamine. Veidi olulisemaks kui teistes Balti riikides peetakse Lätis ettevõtete toetamist kriisi ajal, mida tõstab esile 41% tippjuhtidest. Sama hulk tippjuhte rõhutab ka piisava füüsilise ja digitaalse infrastruktuuri olemasolu. Erinevalt oma Balti ametivendadest on Lätis tippjuhtidele vähem oluline mitmekesine ja kaasav tööjõud.

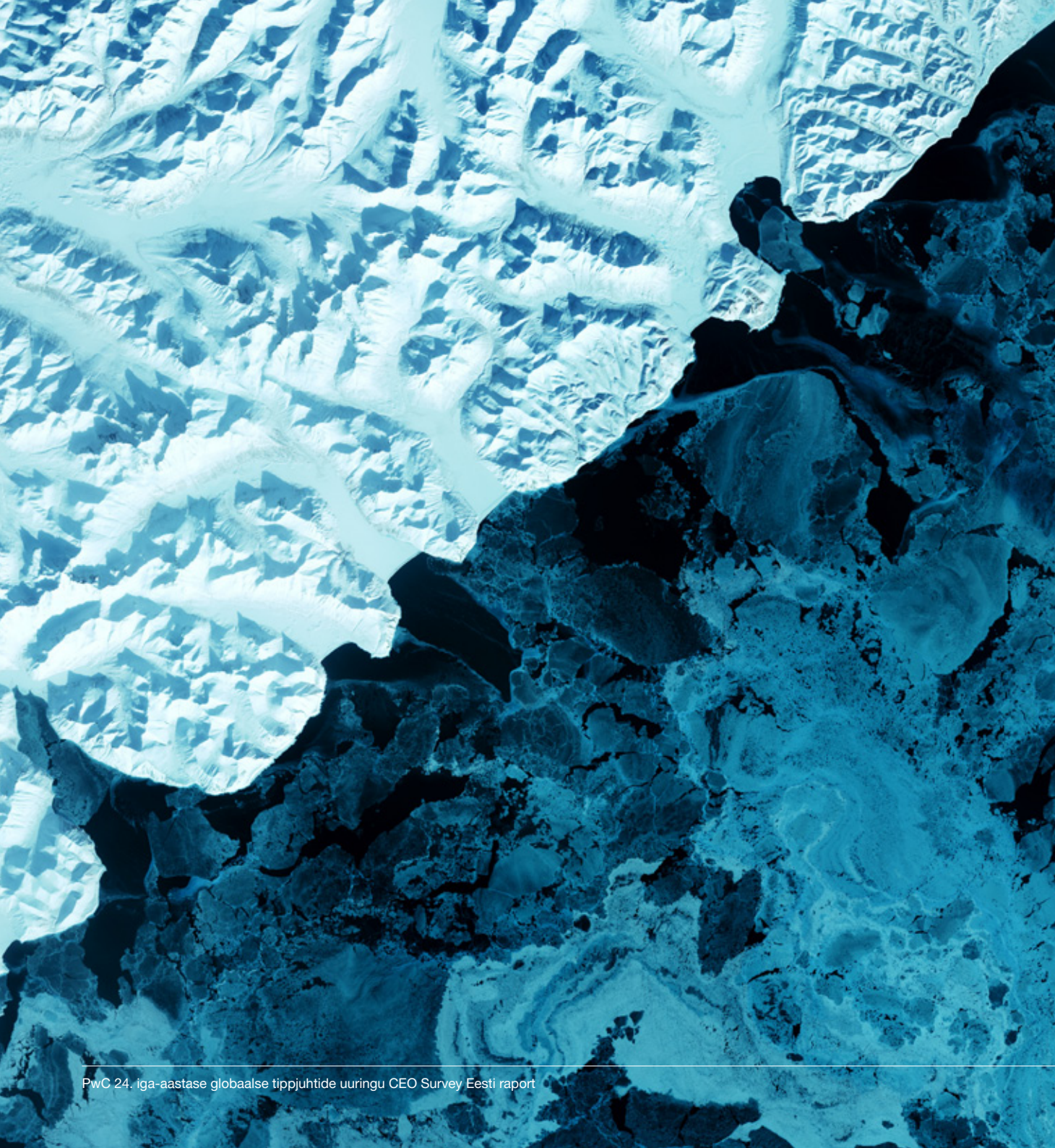
Joonis 24

Eesti ettevõtlussektori kriitilised edutegurid

Küsimus:

Millised kolm alltoodust peaksid Sinu arvates olema ettevõtluse prioriteetid, et aidata Eestis paremaid tulemusi saavutada (Reasta kolm kõige olulisemat valitsuse prioriteeti)?

Maksupoliitika

Maksupoliitika osas palusime kõigil Balti riikide tippjuhtidel hinnata, kuidas on maksupoliitika muudatused nende ettevõtet mõjutanud.

Pea pooled Eesti tippjuhid leiavad, et nende organisatsiooni planeerimiste ja otsuste vastuvõtmist on maksupoliitika mõjutanud. Veidi väiksemat hulka kuid siiski ligi pooli tippjuhte on maksupoliitika muudatused suunanud kulustruktuure ning tööjõu strateegiat ümber kujundama. Kolmandiku vastanute jaoks on maksupoliitika muudatused toonud kaasa täiendavaid maksukohustusi. Veerand vastanutest on olnud maksupoliitika muudatuste tõttu sunnitud läbi mõtlema ka oma geograafilist jalajälge.

Maksumuudatused on mõjutanud Baltikumi tippjuhte väga sarnaselt ning kolme riigi tippjuhtide hinnangud oluliselt ei erine. Eesti tippjuhid on suhteliselt vähem olnud sunnitud maksumuudatuste tõttu oma kulustruktuuri ümber kujundama. Teisalt on maksumuudatused Eesti tippjuhte pannud rohkem mõtlema oma geograafilise jalajälje suhtes. See võib tähendada nii äritegevuste geograafilist ümberpaigutamist kui ka maksuresidentsuse võimalikke muudatusi.

48% Eesti tippjuhtide organisatsiooni planeerimine ja otsuste vastuvõtmine on mõjutatud maksupoliitika muudatustest

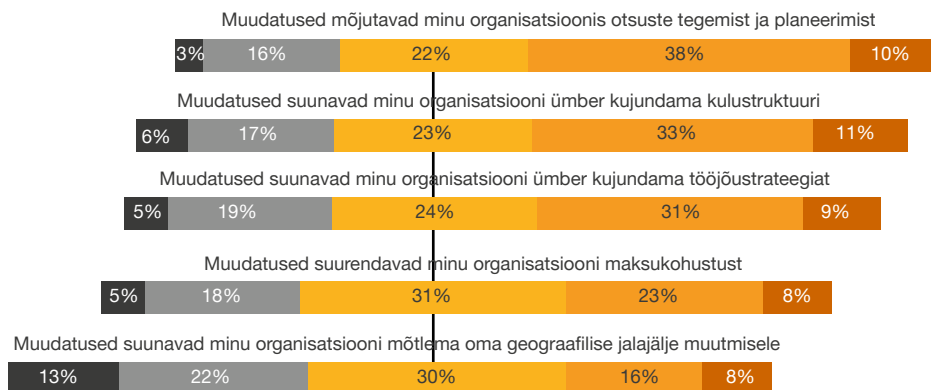
Maksupoliitika muudatuste mõju kolmes Balti riigis

Küsimus:

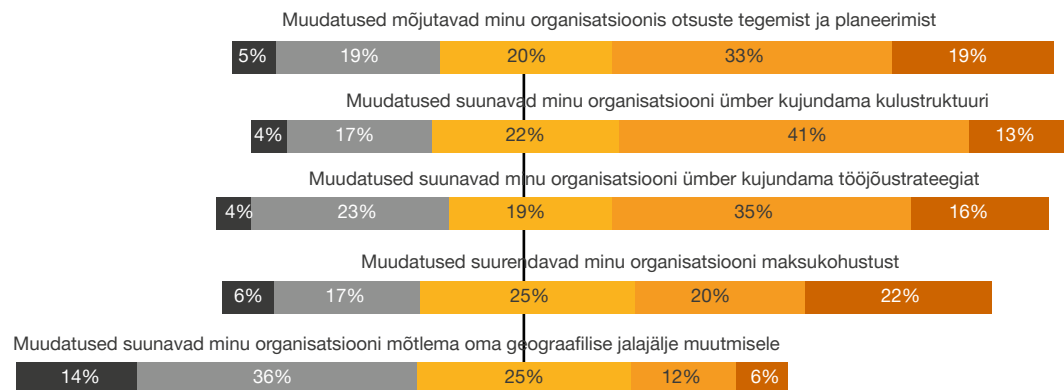
Mil määral nõustud või ei nõustu järgmiste väidetega maksupoliitika muudatuste kohta?

Ei nõustu üldse
  Ei nõustu
  Ei ole nõus ega vastu
  Nõustun
  Nõustun täielikult

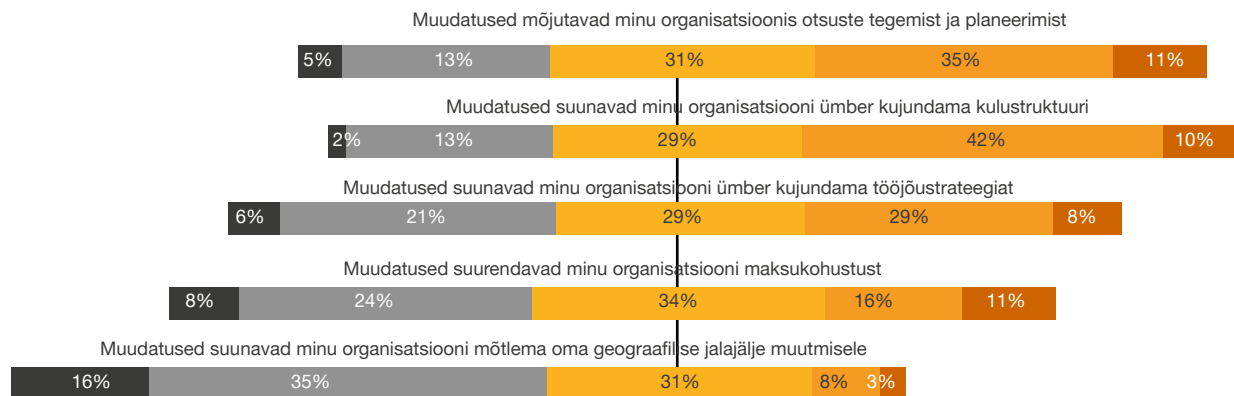
Eesti

Läti

Leedu

A close-up photograph of a person wearing blue scrubs and white gloves. The person is holding a syringe in their right hand. The background is a plain, light-colored wall.

4.

Koroonaviirus –
külmutamise asemel
investeeringuplaanid
hoopis kasvavad

Kõige suuremat kahju on koroonaviirus põhjustanud meelelahutus-, transpordi- ja logistikasektoritele, samas on pandeemia andnud täiesti uue kasvutõuke digitaalsetele arengutele. Vastav polaarsus sektorite lõikes on nähtav ka tippjuhtide kindlustundes tuleviku arengute osas – globaalselt on tehnoloogiasektori esindajad kõige optimistlikumad ning suuri tagasilööke taluma pidanud sektorid on jätkuvalt pessimistlikud. See omakorda mõjutab otseselt ka ettevõtete poolt rakendatavaid riskijuhtimise meetmeid, kuidas jätkuva ebakindlusega toime tulla.

Koroonaviiruse mõju riskijuhtimisele

Baltikumi tippjuhtidel palusime hinnata, kuidas on

koroonakriis mõjutanud nende ettevõtete riskijuhtimist ja kas selle tulemusel on mingit tüüpi riskid tõusnud kõrgendatud tähelepanu alla.

Kõige suurema hulga tippjuhtide jaoks on suuremasse fookusesse tõusnud **ettevõtte riskitaluvuse ümberhindamine**, mida toob Eesti tippjuhtidest välja 38%. Selle tegevusega mõnevõrra seotult on tippjuhtide hinnangute hulgas teisel kohal riskijuhtimise oskuste integreerimine äriüksustesse, mida toob suure muutusena välja 33% Eesti tippjuhtidest. Lisaks sellele on enam kui veerand (27%) tippjuhte olnud sunnitud riskide maandamisel suuremat tähelepanu pöörama koostöö suurendamisele tarneahela partneritega, lisaks toob sama hulk tippjuhte

välja ka suuremat valmistumist süsteemseks riskideks ja madala tõenäosuse, kuid suure mõjuga sündmusteks.

Spektri teises otsas toovad Eesti tippjuhid välja ka riskijuhtimise tegevusi, millelele nad ei ole tähelepanu pööranud. Näiteks 24% tippjuhtidest ei ole COVID-19 tulemusel pidanud riskijuhtimise funktsiooni digitaliseerima.

Nii Läti kui Leedu tippjuhtide muudatused riskijuhtimise valdkonnas on sarnased Eesti tippjuhtide omaga. Äramärkimist väärib aga see, et tarneahela partneritega kollektiivses riskide maandamise valdkonnas on Läti tippjuhid pidanud teistest Balti riikide juhtidest vähem muudatusi tegema.

Baltikumi tippjuhtide muudatused riskijuhtimise valdkondades COVID-19 kriisi tulemusena

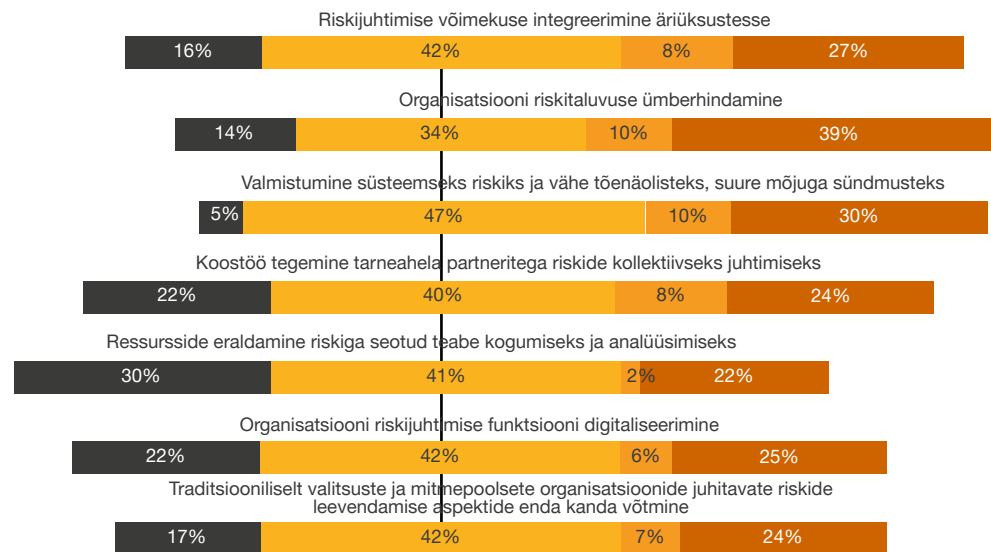
Küsimus:

Baltikumi tippjuhtide muudatused riskijuhtimise valdkondades COVID-19 kriisi tulemusena

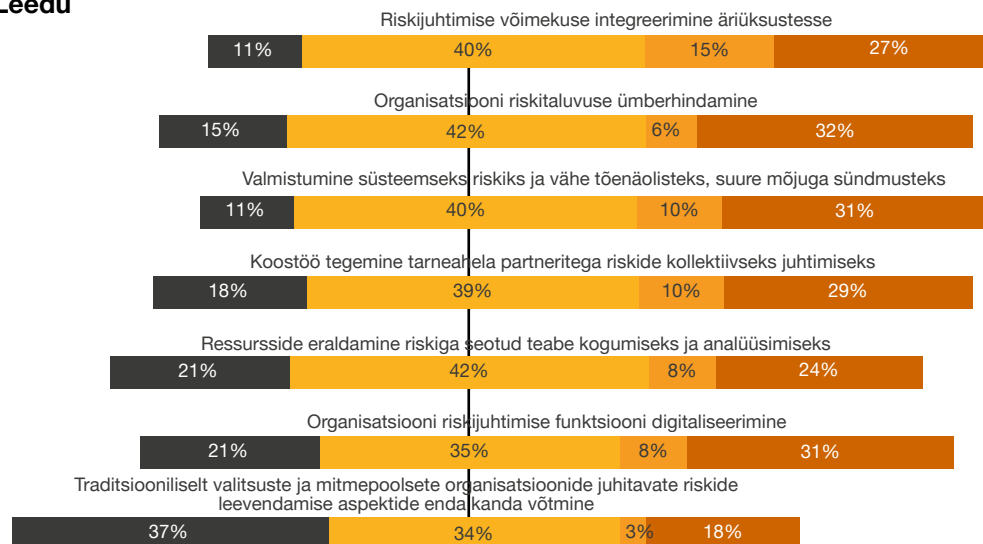
Eesti

Läti

Leedu

- Üldse mitte
- Mingil määral
- Märkimisväärselt
- Suurel määral

Koroonaviiruse mõju investeeringutele

Vaadates lähemalt koroonaviiruse mõju erinevatele ettevõtetele eri sektorites, selgub, et enamus kujundavad ümber ja taasloovad oma töökohti¹¹. Paindlik töökorraldus muutub püsivaks paljudes rollides sh müük, finants ja tehnoloogia. Uue sobiva tasakaalu leidmine on aga väljakutseks majutus-, transpordi- ja kaubandussektoris, kus olulised tarbijakäitumuslikud muutused sunnivad ettevõtteid ka oma äri- ja töömudeleid ümber kujundama.

Uurisime Baltimaade tippjuhtidelt seda, kuidas on COVID-19 mõjutanud nende ettevõtete pikaajaliste investeeringuvaldkondade valikut. Kõigis Balti riikides on paljud tippjuhid öelnud, et enamikus valdkondades ei ole investeerimisplaanides toimunud COVID-19 tõttu kärpeid. Üllatuslikult planeerivad tippjuhid investeeringute kärpe asemel 3-aasta vaates hoopis täiendavaid investeeringuid.

Eesti tippjuhtide sõnul on kõige suuremal määral olnud mõjutatud investeeringud kuluefektiivsuse saavutamiseks ja digitaalseks transformatsiooniks.

72% Eesti tippjuhtidest plaanib koroonakriisi tõttu suurendada pikaajalisi investeeringuid, et tagada suurem kuluefektiivsus. **70% tippjuhtidest plaanib suurendada investeeringuid digipöördesse, kusjuures märkimisväärset investeeringute suurendamist kavandab selles valdkonnas enam kui iga neljas Eesti tippjuht.** Paljud ettevõtted on olnud sunnitud võimaldama töötajatele kaugtööd, teenindama kliente uusi kanaleid pidi ning seetõttu olnud sunnitud kasutusele võtma uusi tehnoloogilisi lahendusi. Nähes nende väärtust töö efektiivsusele, soovivad tippjuhid neid investeeringutega laiendada.

Tähelepanuväärne on ka asjaolu, et **61% tippjuhtidest kavatseb suurendada investeeringuid küberturvalisuse ja andmekaitse tagamiseks.**

Kõige suurem investeeringuplaanide vähendamine on tabamas reklaami ja brändi loomist, samas ei ole need kokkuvõtted märkimisväärsed – vaid 7% tippjuhte plaanib seal investeeringuid vaid mõõdukalt kokku tõmmata. Ka teistes valdkondades jäävad investeeringuid vähendada plaanivate tippjuhtide osakaalud vaid mõne protsendi juurde ning oluliselt vähendatavaid investeeringuvaldkondi sisuliselt ei ole.

Eesti tippjuhid on oma hinnangutes taas kõige sarnasemad Leedu kolleegidega. Lätlased eristuvad aga teistest selgelt kahes valdkonnas. Kuigi ka Läti tippjuhid plaanivad paljudes valdkondades jätkuvalt oma investeeringuid suurendada, on Läti ettevõtete hulgas ka tuntav maht neid, keda ootab ees suurem investeeringuplaanide kokkutõmbamine. 8% Läti tippjuhtidest plaanivad vähendada reklaami/brändi loomist oluliselt ning täiendavalt veel 10% tippjuhte teeb seda mõõdukalt. Ka üldisi kapitali-investeeringuid plaanib vähemalt mõõdukalt kokku tõmmata 17% tippjuhtidest. Teise erisusena paistab Läti silma ka väiksema planeeritava investeeringute kasvuga küberturvalisuse ja andmekaitse valdkonnas – kui Leedus plaanib seal investeeringuid suurendada 69% tippjuhte ja Eestis 61%, siis Lätis on vastav näitaja vaid 45%.

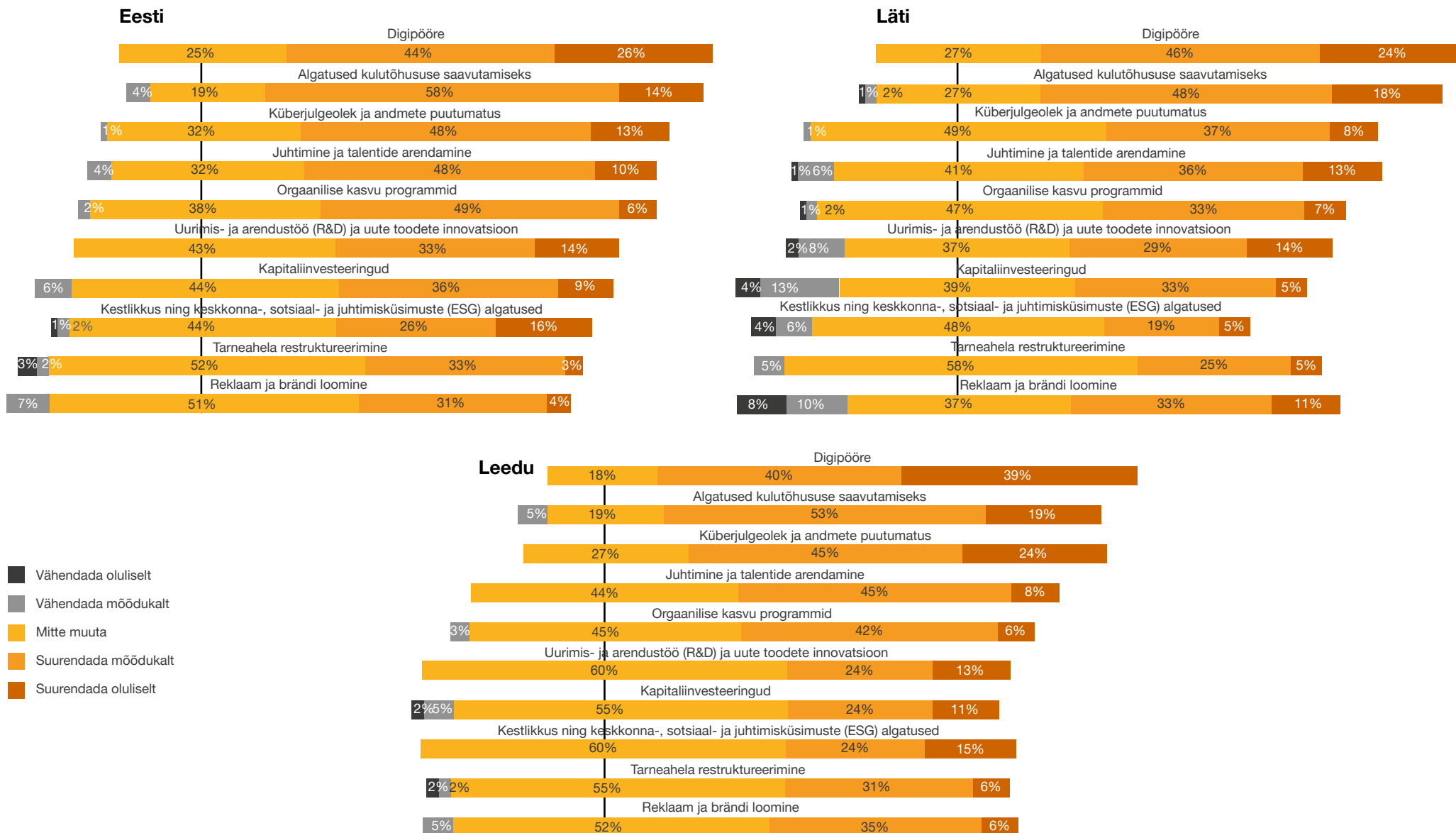
70% tippjuhtidest
plaanib suurendada investeeringuid
digipöördesse ning 61% küberturvalisuse
ja andmekaitse tagamiseks

Baltikumi tippjuhtide investeerimiskavade muutus tänu COVID-19 kriisile

Küsimus:

Kuidas kavatsed COVID-19 kriisi tulemusena muuta järgmise kolme aasta jooksul oma pikaajalisi investeringuid järgmistes valdkondades?

Rahulolu valitsuse tegevusega

Palusime tippjuhtidel hinnata, kuivõrd efektiivselt suudab valitsuse kriisist taastumise plaan tasakaalustada majanduslikke vajadusi. Eesti valitsuse tegevusega koroonakriisile vastamisel on Eesti tippjuhtide rahulolu võrdlemisi madal. Ükski Eesti tippjuhtidest ei nimetanud Eesti valitsuse tegevust väga efektiivseks. **Eesti valitsuse tegevusega koroonakriisi ajal oli rahul iga seitsmes tippjuht, samal ajal kui tegevusega ei olnud rahul iga viies küsitluses osalenud tippjuht.** Kõige suurem hulk vastanutest (43%) leidis, et valitsuse tegevuse ei olnud ei tõhus ega ebatõhus. Tõhusaks pidas valitsuse tegevust 14% vastanuist, ebatõhusaks 15% ja väga ebatõhusaks 7%.

Tippjuhtide rahulolu valitsuse tegevusega mõjutab ka see, kas nende ettevõtte sai koroonakriisi ajal riiklikke toetusi. Kui ettevõtte sai toetust, siis iga kuues (16%) tippjuht hindas riigi tegevust tõhusaks. Riikliku toetust mittesaanud ettevõtete tippjuhtidest leidis vaid 9%, et riigi tegevus koroonale vastates on olnud tõhus. Inimeste hulk, kes pidas riigi lähenemist ebaefektiivseks, püsis samas suurusjärgus.

Läti tippjuhid hindavad valitsuse meetmeid koroonakriisis kõige kriitilisemalt. 30% tippjuhtidest leiab, et valitsuse kriisimeetmed olid ebatõhusad ja veel täiendav 16% tippjuhtidest peab valitsuse tegevust väga ebatõhusaks – seega praktiliselt iga teine tippjuht on kriitiline valitsuse taastamiskava suhtes. Piisavalt tõhusaks peab meetmeid vaid 11% tippjuhtidest. Üllatuslikult ei ole Läti tippjuhtide suhtumine meetmete tõhususe hindamisel sisuliselt mõjutatud sellest, kas tippjuhtide ettevõtted said osa valitsuse toetusmeetmetest või mitte.

Leedu tippjuhtide seas on rahulolu Leedu valitsuse tegevusega korona kriis kõige kõrgem. Ligikaudu 23% vastanutest hindas valitsuse tegevust kas tõhusaks või väga tõhusaks. Ebatõhusaks peab aga Leedu valitsuse tegevust 11% vastanutest ja väga ebatõhusaks samuti 11%.

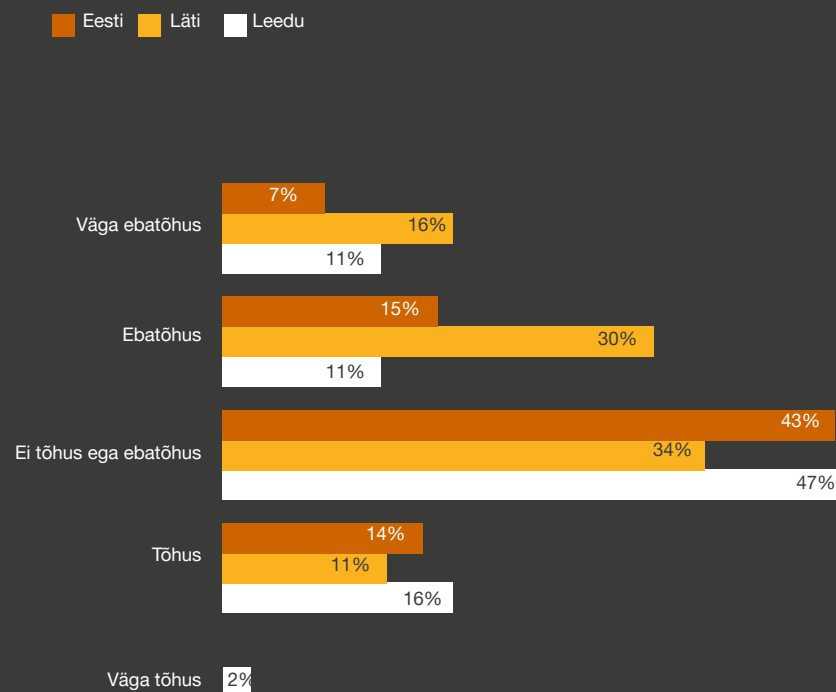
Leedu tippjuhtide seas esineb ka huvitav tendents. Nimelt tippjuhtide hulgas, kes said koroonakriisist osa valitsuse toetusmeetmetest, on valitsuse tegevuse tõhususe hinnangud teistest madalamad – valitsuse tegevusega oli rahul vaid iga kuues tippjuht, keda Leedu valitsus toetas. Neist tippjuhtidest, kes Leedus kriisist toetusmeetmeid ei saanud, on aga lausa kolmandik arvamusel, et valitsuse kriisimeetmed olid tõhusad. Võimalik, et abi saanud ettevõtete tippjuhid tundsid, et abi ei olnud piisav ja seetõttu on ka rahulolu madalam – samas kui meetmetest mitte osa saanud ei pruukinud neid ka nii väga vajada, mistõttu see nende hinnangut meetmete efektiivsusele ei vähendanud.

Joonis 28

Eesti, Läti ja Leedu tippjuhtide hinnangud valitsuse taastamiskava tõhususele

Küsimus:

Kas teie arvates on valitsuse majanduse taastamise kava tõhus ja tasakaalustab lühiajalisi majanduslikke vajadusi?

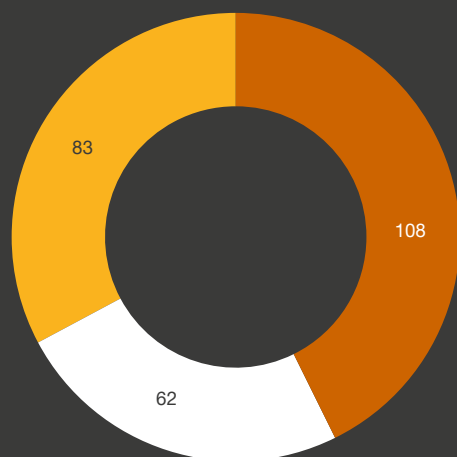
Metoodika

Valimi kirjeldus

Küsitlus viidi kõigis kolmes Balti riigis läbi veebiküsitluse formaadis perioodil 10.02.–01.03 2021.

■ Eesti ■ Läti ■ Leedu

Eestis vastanute andmeid:

Sooline jaotus	Arv	%
Määratlemata	4	4%
Naine	14	13%
Mees	90	83%

Vanus	Arv	%
Määratlemata	4	4%
30-34	2	2%
35-39	7	6%
40-44	11	10%
45-49	27	25%
50-54	29	27%
55-59	14	13%
60-64	11	10%
65+	3	3%

Tulu	Arv	%
Rohkem kui 145 milj. EUR	17	16%
31–145 milj. EUR	39	36%
15–30 milj. EUR	17	16%
7–14 milj. EUR	10	9%
Vähem kui 7 milj. EUR	17	16%
Määratlemata	8	7%

Tegevusala	Arv	%
Tööstuslik tootmine ja autotööstus (IM&A)	23	21%
Muud	19	18%
Kinnisvara	12	11%
Jaemüük	11	10%
Tehnoloogia, meedia ja telekom (TMT)	11	10%
Energia, võrgustik ja ressursid (EUR)	10	9%
Finantsteenused	10	9%
Tervishoid	7	6%
Määratlemata	4	4%
Majutus-, toitlustus- ja vaba aja teenused	1	1%

Juhistaaz	Arv	%
Rohkem kui 20 aastat	22	20%
10–20 aastat	29	27%
5–10 aastat	31	29%
Alla 5 aasta	22	20%
Määratlemata	4	4%

Kasutatud kirjandus

¹ World Health Organization, 2020. WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020, <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>

² strategy+business, 2021. Inside the Mind of the CEO, <https://www.strategy-business.com/inside-the-mind-of-the-ceo>

³ IMF, 2021. World Economic Outlook Update, World Economic Outlook Reports, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/01/26/2021-world-economic-outlook-update>

⁴ World Economic Outlook Update <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/01/26/2021-world-economic-outlook-update>

⁵ The World Bank, 2021. Global Economy to Expand by 4% in 2021; Vaccine Deployment and Investment Key to Sustaining the Recovery, Press Release, <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/01/05/global-economy-to-expand-by-4-percent-in-2021-vaccine-deployment-and-investment-key-to-sustaining-the-recovery>

⁶ Clarry, R., and Kupelian, B., 2021. Global economy watch: Predictions for 2021, PwC, <https://www.pwc.com/gx/en/research-insights/economy/global-economy-watch/predictions-2021.html>

⁷ Center for Strategic & International Studies, 2021. Significant Cyber Incidents, <https://www.csis.org/programs/strategic-technologies-program/significant-cyber-incident>

⁸ Edelman, 2021. Edelman Trust Barometer 2021, <https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2021-01/2021-edelman-trust-barometer.pdf>

⁹ Oldefield, R., and Seymour, T., 2021. Localisation is the new globalisation, PwC, <https://www.pwc.com/gx/en/issues/reinventing-the-future/take-on-tomorrow/localisation-globalisation.html>

¹⁰ Töötuse määr <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/tooturg/tootuse-maar>

¹¹ Cagler, D., and Sethi, B., 2021. A remarkable thing could happen as we return to work, PwC, <https://www.pwc.com/gx/en/issues/reinventing-the-future/take-on-tomorrow/post-covid-workforce-transformation.html>